

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016356890

Дата перевірки:
13.06.2024 14:41:19 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
13.06.2024 14:48:43 EEST

ID користувача:
100011299

Назва документа: Лучко_Перевірка

Кількість сторінок: 54 Кількість слів: 13095 Кількість символів: 103259 Розмір файлу: 279.00 KB ID файлу: 1016161135

17.9% Схожість

Найбільша схожість: 3.46% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1015722352)

16% Джерела з Інтернету 737 Сторінка 56

8.19% Джерела з Бібліотеки 91 Сторінка 64

6.1% Цитат

Цитати 12 Сторінка 65

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0.05% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0.05% Вилучення з Інтернету 2 Сторінка 66

0% Вилученого тексту з Бібліотеки 1 Сторінка 66

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 2

ІНДИВІДУАЛЬНІ АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ПРИСТОСУВАННЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ ДО СОЦІАЛЬНОГО ДОВКІЛЛЯ

Студента:
Лучко Валентини Василівни

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
1.1. Люди похилого віку як соціально-демографічна група.....	8
1.2. Поняття адаптації у соціальному середовищі	16
1.3. Теоретичні аспекти соціальної адаптації людей похилого віку.....	22
1.4. Чинники соціальної адаптації людей похилого віку.....	31
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ АДАПТАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРИСТОСУВАННЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ ДО СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА	37
2.1. Соціальна робота як ключовий шлях соціальної адаптації людей похилого віку.....	37
2.2. Діагностика стану соціальної адаптації літніх людей (на прикладі Комунальної установи (заклад) Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Миргородської міської ради Полтавської області (м. Миргород).....	43
2.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення процесів соціальної адаптації людей похилого віку соціалізації в сучасних умовах.....	50
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасному суспільству потрібні громадяни, здатні мобільно адаптуватися до нових соціальних умов. Тому соціальна адаптація особистості є однією з актуальних проблем, що стоять перед соціальною наукою та практикою. Проблема соціальної адаптації має міждисциплінарний характер і займає важливе місце серед досліджень вітчизняних та зарубіжних учених. Незважаючи на численні дослідження адаптації, досі залишається багато прогалин у розумінні сутності, структури цього явища, а також факторів, що визначають. Соціальна адаптація передбачає пристосування особистості нових груп, і навіть видам діяльності, мають важливого значення у суспільстві. Під цим типом адаптації розуміють результат процесу різних змін: соціальних, соціально-психологічних, морально-психологічних тощо. Вони підкреслюють активність суб'єкта зі засвоєння соціального досвіду, оскільки у процесі соціалізації особистість як засвоює соціальний досвід групи, а й суб'єктивно трансформує їх у власні соціальні установки, соціальні очікування, ціннісні орієнтації тощо. орієнтації передбачають певну трансформацію «чужого» досвіду. Соціальна адаптація є необхідною умовою функціонування суспільства як єдиного соціального організму, оскільки передбачає включеність особистості у певне середовище через набуття статусу та місця у соціальній структурі суспільства.

У більшості країн сучасного світу кількість людей похилого віку зростає. У економічно розвинених країнах частка людей старшої вікової групи коливається від 12 до 22% загальної чисельності населення. За прогнозами ООН, до 2025 року кількість людей старших 60 років у світі досягне 1,2 мільярда (1992 року — понад 400 мільйонів). Сьогодні кожен п'ятий мешканець України (20,4%) сягнув 60-річного віку. Число людей 65 років і старше, яке у

1994 році становило 14%, у 2025 році збільшиться до 21%. Проблеми людей похилого віку мають глибинні причини, та є довговічними. Вони існували завжди, але у кожний історичний період виявлялися по-різному. В останні три-чотири роки тема старіння населення України та проблем літніх людей досить чітко окреслена офіційними структурами, науковими колами, громадськістю та ЗМІ. На рівні офіційної ідеології в нашій країні прийнято концепцію забезпечення умов для благополучного життя не на принципах «спокійного проживання», а на основі повноцінної участі людей похилого віку в житті суспільства через їх можливості та бажання. Про це свідчить підписання Україною основних міжнародних документів з проблем літніх людей, розробка національної законодавчої бази, яка сьогодні складається із низки законів та законопроектів. Проблеми старості та старіння вирішують фахівці у галузі медицини, філософії, соціології, психології, геронтології. Соціальна педагогіка, включаючи її підрозділи андрагогіка та герогогіка, розробляє проблеми, пов'язані із соціально-педагогічною стороною життя у суспільстві представників старшої вікової групи, зокрема, проблеми соціалізації та соціальної адаптації людей геронтологічної групи.

Стан вивчення проблеми. Адаптація як глобальна проблема є об'єктом вивчення різних наук і має міждисциплінарний характер. Аналіз філософської, психологічної, соціологічної, педагогічної та соціально-педагогічної літератури показав, що сьогодні з проблеми адаптації накопичено багатий матеріал. Вчені розглянули проблему адаптації особистості у різних аспектах: біологічні та соціально-медичні аспекти адаптації; у соціокультурному та філософському; психологічний; соціологічний; педагогічний; соціально-педагогічні аспекти. Залежно від аспекту розгляду проблеми адаптації вивчаються різні її аспекти, які тією чи іншою мірою відображають адаптацію людей похилого віку. Проблема життєдіяльності людей похилого віку – це проблема сучасної форми цивілізації, в якій сьогодні немає адекватних соціально організованих форм адаптації представників старшої вікової групи, немає комплексних наукових праць, що визначають сутність поняття та специфіка процесу соціально-

педагогічної адаптації людей похилого віку до нових умов життя у післятрудоу період.

Об'єкт дослідження – соціальна адаптація людей похилого віку.

Предмет дослідження – індивідуальні адаптаційні можливості пристосування людей похилого віку до соціального довкілля.

Мета дослідження – проаналізувати теоретичні засади та практику реалізації індивідуальних адаптаційних можливостей пристосування людей похилого віку до соціального довкілля.

Завдання роботи:

- 1) проаналізувати соціально-демографічні особливості людей похилого віку як соціально-демографічна група;
- 2) розглянути поняття адаптації у соціальному середовищі;
- 3) окреслити теоретичні аспекти соціальної адаптації людей похилого віку;
- 4) викоремити чинники соціальної адаптації людей похилого віку;
- 5) розглянути соціальну роботу як ключовий шлях соціальної адаптації людей похилого віку;
- 6) провести діагностику стану соціальної адаптації літніх людей (на прикладі Комунальної установи (заклад) Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Миргородської міської ради Полтавської області (м. Миргород);
- 7) окреслити практичні рекомендації щодо удосконалення процесів соціальної адаптації людей похилого віку соціалізації в сучасних умовах.

Для реалізації поставленої мети та розв'язання завдань нами були застосовані такі **методи дослідження**:

- теоретичні: вивчення, аналіз і синтез опрацьованої літератури, порівняння, моделювання, узагальнення, систематизація, вивчення законодавчих та нормативних документів; аналіз підручників, програм, методичних посібників;
- емпіричні: спостереження;

- практичні: опитування, бесіда, кількісні та якісні методи обробки даних.

Наукова новизна та теоретична значущість вперше зовнішні (відсутність догоспітальної інформації, обмежена зайнятість літньої людини, залежність від медичного персоналу, недостатність побутового комфорту, психологічне усвідомлення приреченості перебування в одноманітному будинку, соціальна, політична та економічна ситуація в суспільстві) виявлено та теоретично обґрунтовано психологічні особливості людини та вікові зміни психіки, невміння правильно спілкуватися, несумісність з мікрогрупою) фактори, що впливають на процес адаптації людей похилого віку, а також фактори, що сприяють і перешкоджають процесу адаптації людей похилого віку адаптація літньої людини до умов нового соціального середовища; етапи входження літньої людини у нове соціальне середовище; визначено рівні, критерії та показники адаптації людей похилого віку в геріатричному будинку-інтернаті; – обґрунтовано та розроблено адаптаційну модель та соціально-педагогічні умови адаптації літніх людей, які реалізуються на індивідуальному рівні (досягнення внутрішньоособистісної гармонії, досягнення стану впевненості, підвищення самооцінки, розвиток психологічної стійкості, зняття психологічної напруги), зниження рівня тривожності), на рівні мікрогрупи (досягнення гармонійної взаємодії між мешканцями пансіонату, уникнення конфліктних ситуацій, вміння правильно висловлювати свої думки, розуміти інших на невербальному рівні, враховувати думку інші, що заохочують емоційну взаємодію та спілкування, розширення кола спілкування, організацію) і на рівні макросередовища досягнення стану спроможності; можливості літньої людини з можливостями макросередовища).

Практичне значення дослідження: розроблені практичні рекомендації, метою яких є підвищення ефективності роботи з родинами, можуть бути використані в практиці реалізації соціальної роботи, дозволять ефективно і цілеспрямовано удосконалювати підготовку соціальних працівників.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правові, економічні таї соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу» (м. Полтава, 2023 р.) та VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу» (м. Полтава, 2024 р.).

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст магістерської роботи викладено на 60 сторінках. Список використаних джерел налічує 47 свідчень.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ

ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Люди похилого віку як соціально-демографічна група

Сучасне українське суспільство переживає період соціальних змін та перебуває у перехідних, нестабільних умовах, пов'язаних із демократичним переходом, розвитком соціально орієнтованої економіки, зміною ціннісно-нормативної системи суспільства, формуванням соціальних практик відкритої демократичної системи. типу, що передбачає якісну перебудову системи соціального захисту. Однак цей процес ускладнюється зростанням соціальної напруги в українському суспільстві.

Особливо схильна до цих станів вікова група людей похилого віку, у яких переживання процесу старіння як кризового психологічного стану поєднується з економічною нестабільністю в суспільстві, а тому сприяє посиленню таких соціальних та емоційно-психологічних порушень, як: збільшення інтенсивності соціальних страхів та поява нових; депресія, невпевненість, суїцидальність у людей похилого віку; алкоголізм та наркоманія; соціально-психологічна дезадаптація [5, с. 67].

Як зазначають дослідники у галузі психології розвитку, період старості (починаючи з 60 років) завершує онтогенез психіки. Цей період характеризується: 1) тривалою реалізацією внутрішнього творчого потенціалу у повсякденному житті; 2) підбиття підсумків життєдіяльності; 3) завершення розпочатих проєктів в онтогенезі; 4) виховання у онуках образу людини майбутнього [1, с. 160].

Це свідчить про зміни статусу літньої людини, пов'язані з припиненням або обмеженням трудової діяльності, зниженням соціальної та біологічної адаптивності, погіршенням самопочуття, трансформацією ціннісних орієнтацій та способу життя, спрямованості спілкування, а також як виникнення

дезадаптації як у соціальних, так і в психологічних умовах. адаптація до нових умов. Що, у свою чергу, тягне за собою виникнення у людей похилого віку схильності до негативних емоційних переживань, а нездатність щось зробити для інших викликає почуття неповноцінності, дратівливості і бажання сховатися, що надалі може перерости в байдужість до зовнішнього світу і самотності [15, с. 87].

Важливою соціальною проблемою сучасності є процес старіння, який багато в чому залежить від рівня соціально-економічного розвитку держави. Старіння є невід'ємним елементом особистісного розвитку. В онтогенезі людини виділяють періоди дитинства, молодості, зрілості та старості. Кордон між періодом зрілості та початком старості практично невловима, що викликає розбіжності у визначенні віку настання старості.

До проблем старості та її визначення вчені та практики підходили та підходять з різних точок зору: біологічної, фізіологічної, психологічної, функціональної, хронологічної, соціологічної та ін. Звідси і специфіка вирішення проблем суспільного та соціально-психологічного життя. стан, роль та місце в сім'ї, в організації соціального забезпечення та психологічної допомоги, соціальної реабілітації, соціального догляду за людьми похилого віку [19, с. 98].

Демографічні проблеми прямо чи опосередковано торкаються всіх аспектів у суспільному розвитку. Вивчаючи розвиток Української держави на сучасному етапі у суспільному розвитку, стає очевидним, що країна нездатна вирішувати соціальні проблеми суспільства самостійно, без активізації виробничо-економічної складової. Що ж до економічних проблем, що з старінням населення, всі вони займають перше місце та його вирішенням займається соціальна геронтологія.

Старіння населення є однією з головних проблем, що хвилюють майже всі без винятку країни світу. Літні люди стають окремою демографічною, соціальною та медико-біологічною категорією, яка потребує особливого підходу до вирішення своїх проблем [24, с. 87].

Як відомо, старіння населення є однією з найбільш характерних рис демографічних процесів сучасного періоду. Воно зумовлено складним комплексом причин і відображає особливості та взаємозв'язок таких демографічних процесів, як народжуваність, смертність, міграція, а також їх зміни у часі. Україна належить до найстаріших у демографічному відношенні країн світу. Частка населення старше 60 років і більше становить 20,3%, з прогнозованою тенденцією подальшого збільшення. За демографічними прогнозами, до середини поточного сторіччя значення цього показника в Україні мають збільшитись до 38,1%, у тому числі частка людей 80 років та старше збільшиться у 3,5 раза [6, с. 85].

На даний момент існує неоднозначне ставлення до збільшення частки людей похилого віку в загальній чисельності населення. З одного боку, при зменшенні частки працездатної молоді у структурі зайнятого населення можливе зниження «гнучкості економічної системи»; старіє суспільство більш консервативно; він почне відставати від молодшого в технічній оснащеності та добробуті, в інтелектуальному відношенні та у творчих досягненнях. Знову ж таки, одним із принципів соціального страхування є принципи субсидіарності та солідарності, які ґрунтуються на тому, що нині, наприклад, працююче населення має «платити» пенсії пенсіонерам. А оскільки демографічна ситуація в Україні є незадовільною, тут низька народжуваність і високий відсоток людей похилого віку [26, с. 96].

Отже, державні витрати на соціальне забезпечення та охорону здоров'я будуть вищими, ніж витрати на освіту або інші форми розвитку. Крім того, через зменшення частки населення працездатного віку та збільшення частки людей похилого віку знижуються податкові надходження. Ці демографічні дані також можуть вплинути на прямі іноземні інвестиції. Згідно з дослідженнями Девіса та Роберта іноземні фірми нічого очікувати інвестувати у країну зі старіючим населенням, оскільки скорочення населення працездатного віку негативно впливає виробничий потенціал країни. Також поступове скорочення чисельності робочої сили та зниження державних витрат на капітальні

вкладення вплине на продуктивність праці, що, звісно, вплине на економічне зростання [37, с. 32].

У процесі старіння більшість сенсорних функцій людини помітно погіршуються. Однак, незважаючи на те, що всі види зниження сенсорної чутливості характерні для людей старшого віку, специфіка їхнього прояву визначається індивідуальними властивостями, а також особливостями сфери діяльності. Поширена думка, що погіршення пам'яті одна із основних вікових симптомів психічного старіння. Фіксація на порушення пам'яті характерна і для самих людей похилого віку. Загальне виведення численних досліджень останніх років щодо впливу старіння на згадку полягає в тому, що пам'ять справді погіршується, але цей процес не є рівномірним [41, с. 53].

Так, люди похилого віку є однією з найчисленніших груп клієнтів системи соціальної роботи в державі. З кожним роком їх кількість збільшується, що вимагає підвищення рівня матеріальних витрат на їхнє гідне соціальне забезпечення – з одного боку, а з іншого – реформування системи соціального захисту та послуг, що пов'язано з постійним збільшенням кількості клієнтів. В умовах досить складного соціально-економічного стану держави розвиток соціально-психологічної служби дозволить удосконалити процес надання допомоги та підтримки людям похилого віку з найменшими витратами.

У сучасних умовах життя люди похилого віку стикаються з багатьма проблемами, а саме: матеріальними, економічними, побутовими та психологічними, які ставлять їх життя на рівень виживання. Ці проблеми виникають тому, що більшість людей похилого віку залишаються самотніми, зазнають труднощів через відсутність підтримки з боку близьких, стають хворими та немічні. Соціальна політика країни недосконала і здатна задовольнити всі потреби людей похилого віку. Проблеми людей цієї вікової категорії населення актуальні та вимагають негайного вирішення з боку держави, суспільства та оточуючих літньої людини [45, с. 60].

Проблеми людей похилого віку згруповані в три великі групи: здоров'я та медичне обслуговування; фінансова ситуація; інтеграція у суспільство. Аналіз

становища населення літнього століття показує, що це найбільш соціально незахищена категорія населення, яка потребує особливої поваги до соціального захисту з боку держави. Стан як період життя людей включає безліч принципових проблем як медико-біологічної, так і соціальної сфери. У цей період люди похилого віку стикаються з багатьма проблемами, оскільки людей похилого віку часто відносять до «обмеженої» групи населення. виснажуюча частина суспільства. Це пов'язано насамперед із проблемою фізичних порушень, викликаних захворюваннями зі зниженням фізичної активності.

Зниження життєвого тону багатьох в чому пояснюється психологічними чинниками: песистичною оцінкою майбутнього, безперервним життям, тривогою, занепадом. Основна проблема полягає у зміні статусу людей похилого віку, що пов'язано з припиненням або обмеженням трудової діяльності, розглядом ціннісних позицій та проблем як у соціальному та побутовому житті, так і в психологічній адаптації до нових умов. Підвищена соціальна вразливість людей похилого віку пов'язана і з економічними проблемами: низька якість життя, малий розмір отримуваних пенсій. як на підприємствах, так і при отриманні роботи вдома [12, с. 80].

Значною соціальною проблемою для людей похилого віку є руйнування традиційних законів про материнство, що призвело до того, що старше покоління не займається працевлаштуванням. Мені актуальна роль бабусі та дідуся. Проблеми людей похилого віку, особливо цінних, на тлі низьких пенсійних виплат зумовлені й умовами дефіциту дешевих товарів вітчизняного виробництва. топленої олії та продуктів харчування, нерозвиненість побуту, незадовільне медичне обслуговування, втрата суспільством почуття милосердя. Зазначені проблеми доповнюються відсутністю грошових накопичень, фінансову неможливість відремонтувати власне житло, тобто [10].

Не менш важливою проблемою, на наш погляд, є те, що в суспільстві існує тенденція до дискримінації людей за віком, тобто слід підкреслити проблему самотності людей похилого віку, оскільки самотні люди часто відчують депривацію потреби у спілкуванні. Все це призводить до збіднення

життя і втрати позитивних емоцій, що викликає необхідність вироблення та реалізації конкретних підходів, форм та цілей [18, с. 141].

Люди похилого віку потребують підтримки, захисту, допомоги та опіки, щоб повноцінно функціонувати в суспільстві, не ізолюватися від суспільства і не ставати тягарем для інших. Саме тому необхідно працювати та вдосконалювати діяльність у сфері соціальної роботи з людьми похилого віку, розробляти нові принципи, форми та методи роботи з цією категорією українського суспільства.

Основними проблемами, з якими стикаються люди похилого віку, є:

1. Проблеми зі здоров'ям та фізичним самопочуттям;

2. Питання енергійності, щоб не втратити соціальних зв'язків, що стимулюють енергійність. Вік насамперед є показником фізичного стану організму. Після періоду процвітання фізичний стан будь-якого індивіда починає погіршуватися – хтось швидше, хтось повільніше, але у бік зниження. Літні люди відносяться до категорії, фізичний розквіт яких уже стався, тому їхнє головне завдання – максимально уповільнити фізичний занепад та довше зберегти наявні показники здоров'я;

3. Матеріальні проблеми (у тому числі доступ до медичної допомоги та достатнього харчування, житла, можливості подорожувати тощо): часто люди настільки обмежені в засобах, що не можуть дозволити собі ліки, які зробили б життя цілком комфортним.

4. Економічний. Тому що якби старість була забезпечена, це дозволило б краще дбати про своє життя і вести здоровий спосіб життя. Матеріальне благополуччя для людей похилого віку має особливе значення. З одного боку, це вже не самоціль – бути багатим, щоб відповідати критеріям престижу та зайняти своє місце на соціальному рівні. Крім того, підтримка поточного фінансового стану може бути метою та впливати на самооцінку у літньому віці. Однак ці речі, на наш погляд, стосуються невеликого прошарку фінансово забезпечених людей у нашому суспільстві. Інший шар - це люди похилого віку, у яких основним доходом була заробітна плата за основним місцем роботи, яка

суттєво знижується з виходом людини на пенсію. Для цих людей матеріальне благополуччя не є синонімом статусу, а реальним питанням виживання [13, с. 85].

5. Проблеми самотності та взаємовідносин у сім'ї. Ті люди, які вже мають дорослих дітей, стурбовані їх самопочуттям і тим, як складається їхнє життя в цілому. Тому діти посідають одне з перших місць серед людей старшого віку. А щодо себе – це здоров'я, щоб твоє життя було безболісним, нормальним життям. Проблема самотності стоїть гостро. Вони багато в чому занедбані суспільством, і навіть близькі люди обмежені можливостями допомоги, а самотність пригнічує.

6. Відчуття непотрібності, неприйняття. Справді, проблема сімейно-родинних відносин може виявитися гострішою, ніж здається здавалося б. Так, люди, які здебільшого вже залишили основне місце роботи і вийшли на пенсію, маючи більше часу та менше можливостей, стають менш значущими у фінансовому та соціальному статусі.

7. Соціальні проблеми. Необхідність залишити соціальні позиції нових поколінь. Це велика соціальна проблема для тих, хто ще має статус, але не має достатньо сил, енергії та здоров'я для його підтримки. Це соціальна проблема – момент своєчасного виходу з великого життя. Це на всіх рівнях – починаючи від радянської геронтократії та закінчуючи рядовим рядовим професіоналом. Вони не відчувають моменту, коли стають менш продуктивними [16, с. 87].

8. Психологічні проблеми. Проблеми психологічного характеру: це проблема, що із собою робити. Є люди, які перевантажені сімейними обов'язками, коли в сім'ї є онуки чи правнуки, і за ними потрібно доглядати, і ці навантаження непосильні для людей похилого віку, але є зворотна проблема – ті, хто не має жодних обов'язків і не знаю чим себе зайняти. Додається ще один чинник: втрата реальної, хронологічної перспективи, необхідність переосмислення життя: чи все ти зробив, чи ти правильно жив, тобто маса проблем.

Вплив на життя людини багатьох подій, що відбуваються в пізньому дорослому віці, багато в чому залежить від того сенсу, який він надає цим подіям. Наприклад, хтось може розглядати вихід на пенсію як сигнал про закінчення своєї корисності як продуктивного працівника або безповоротну втрату більшої частини своєї ідентичності як водія вантажівки, дантиста, танцюриста чи керівника корпорації. Але для людини, яка останні тридцять років ненавидить свою роботу на заводі чи фабриці, вихід на пенсію може означати щось інше. Для такої людини вихід на пенсію може стати звільненням від стомлюючої та нудної роботи та необхідності підкорятися начальству [5, с. 67].

Задоволеність життям та успішна адаптація до життя в пізнішому дорослому віці залежать від багатьох факторів. Але таке задоволення малою мірою залежить від віку. Здоров'я вважається найважливішим чинником. Гроші, соціальний та сімейний статус, умови життя, рівень спілкування з оточуючими і навіть можливість безкоштовно користуватися транспортними засобами також є важливими факторами, що визначають, чи задоволена літня людина життям чи ні. Прогнози людини на майбутнє у ранньому дорослому віці також впливають на задоволеність життям у дорослому віці. Більшість вчених схильні вважати, що розвиток людини продовжується протягом усього життя, і тому розглядають адаптацію до старіння як розвиток більш раннього способу життя особистості [21, с. 50].

У літньому віці реальність старіння приносить із собою безліч причин самотності. Старі друзі вмирають, і хоча їх можуть замінити нові знайомі, думка про те, що ти продовжуєш існувати, не є достатньою втіхою. Дорослі діти усуваються від батьків, іноді лише фізично, але частіше через емоційну потребу бути собою і мати час і можливість розібратися зі своїми проблемами та стосунками. Зі старістю приходять страх і самотність, спричинені погіршенням здоров'я та страхом смерті [27, с. 205].

Таким чином, можна зробити висновок, що людина похилого віку стикається у своєму житті з безліччю проблем. Соціальному працівникові

необхідно надавати якісну психосоціальну допомогу даної вікової категорії людей, враховувати індивідуальні та загальні особливості людей похилого віку при вирішенні конкретних проблем, створювати умови для вирішення виявлених проблем людей похилого віку.

1.2. Поняття адаптації у соціальному середовищі

Слід зазначити, що соціальна адаптація не є чимось віртуальним чи нереальним; це самодостатній процес, хоча він тісно пов'язаний з іншими спорідненими соціальними процесами. Так, наприклад, поряд з поняттям "соціальна адаптація" використовуються такі поняття, як "соціалізація", "адаптація", "розвиток", "формування", "формування", "виховання" та ін. Але кожен з них не є відображенням іншого. Вчені трактують поняття «соціалізація» як безперервне пристосування особистості до реакцій інших людей, до оточуючих та диференціюють його до певної конкретної ситуації, сукупності обставин. Тобто використовується визначення процесу послідовної адаптації, заснованої на ситуативних пристосуваннях особистості при подоланні типових ускладнень, а поняття «адаптація» вживається як визначення «пристосування організму до потреб конкретних ситуацій» [39, с. 65].

Адаптація є одним із найважливіших наукових проблем. Це підтверджує, що ще 1865 року у науковому світі вперше постало питання адаптації. Так тоді Обер ввів термін «адаптація», який став використовуватися в літературі. Спочатку під адаптацією розуміли зміну чутливості аналізаторів під впливом пристосування органів чуття до існуючих подразників.

Це свідчить, що до виникнення наукової психології питання актуальності адаптації вивчалось провідними фізіологами на той час. І не дивно, що в результаті майже 150-річної історії досліджень це питання отримало широке та ретельне вивчення. Більшість дослідників адаптації сходяться на думці, що адаптація досить складне явище.

Таким чином, адаптація в широкому сенсі трактується:

- як процес пристосування індивідуально-особистісних якостей до життя та діяльності в змінних умовах;
- як активну взаємодію особистості та навколишнього середовища залежно від ступеня її активності;
- як перетворення навколишнього середовища відповідно до потреб, цінностей та ідеалів особистості або як вигоди від залежності особистості від навколишнього середовища;
- як зміни, які супроводжують лише на рівні психічної регуляції формування (і відновлення), збереження динамічного рівноваги у системі «предмет праці – професійне середовище» [47, с. 210].

У той самий час широта досліджень стала настільки широкою, що виникли різні підходи до вивчення цього питання. Отже, останні теоретичні дослідження свідчать про суттєву різницю у поглядах виявлення наукових підходів. Тому виникає необхідність коротко підбити підсумки останніх теоретичних досліджень.

Т. Парсонс трактує роль поведінкового організму як адаптивної підсистеми. Виходячи з того, що під соціальною адаптацією він розуміє включення особистості в суспільне життя, можна припустити, що кожен індивід у процесі формування внутрішніх структур психіки за допомогою засвоєння зовнішньої соціальної поведінки (інтеріоризації) пристосовується до нової підсистеми культури. Тому відбувається диференціація соціальних ролей. Вчені зрозуміли, що на етапі соціальної адаптації людина пристосовується до соціального середовища. Завдяки інтеріоризації під впливом соціальної системи соціальне середовище, змінюючись через внутрішнє «Я» людини, проявляється у змінах її поведінки. Поведінкові інновації починаються з дисбалансу соціальної адаптації особистості до особливостей системи та закінчуються стабілізацією, але на іншому рівні [43, с. 10].

Слід зазначити, що М. Вебер, як основоположник парадигми соціальної дії, відносив її до інтерпретативних парадигм, суть яких полягає в тому, що вони вкорінені в так званій соціологічній традиції герменевтики (навчання та

мистецтво інтерпретації). різні явища, розуміння іншої індивідуальності, що включає правила, за якими повинні будуватися пояснення людської поведінки). Створивши «розуміє соціологію», М. Вебер у центрі вивчення соціальних процесів виділив рушійні чинники всього існування. Його початковий постулат у тому, що структура соціальної реальності створюється соціальними діями індивідів. М. Вебер вважав, «що соціологія, перш за все, покликана розуміти та інтерпретувати поведінку людей і розкривати сенс дій, які їм надають самі люди, шляхом виявлення зв'язку між метою, поставленою індивідами, та наявними у їхньому розпорядженні засобами. досягнення цього. Соціолог був переконаний, що в міру розвитку суспільства люди мислять і діють раціональніше, тому все більше соціальних дій стають більш зрозумілими, передбачуваними, що в кінцевому підсумку призводить до прозріння» [32, с. 220].

Цей процес можна безпосередньо віднести до проблем соціальної адаптації, оскільки він постійно розвивається та пристосовується до тих обставин, у яких перебуває людина. Отже, соціальна адаптація людини також пасивним соціальним дією.

Дуже цікавими і, з погляду, значимими є психоаналітичний і психодинамічний підходи до пояснення процесу соціальної адаптації, засновані на теоріях З. Фрейда і А. Фрейда. Ці підходи більш розвинені і мають понятійну систему для опису процесу адаптації людини до соціального середовища. Разом із поглядами У. Томаса та теорією біологічної еволюції А. Емерсона ця система має парадигматичне значення. У рамках цієї парадигми слід розглядати три типи соціальної адаптації:

- здійснення людиною змін у зовнішньому середовищі для приведення її у відповідність до власних потреб;
- внутрішні зміни особистості з метою адаптації до довкілля;
- пошук індивідом середовища, сприятливого для функціонування організму.

Знаменитий соціолог Еге. Дюркгейм зробив значний внесок у розвиток теорії соціальної адаптації. У своїй роботі «Громадський розподіл праці» він говорить про розподіл праці через призму права, вивчаючи види соціальної солідарності. Завдяки цьому він приходять до висновку, що між людьми існує система прав та обов'язків, що поєднує їх один з одним у майбутньому.

На думку О. Конта, «у суспільстві одночасно діють дві тенденції. По-перше, це пристосування (спосіб дії) до існуючих умов (адаптація). По-друге, це бажання їх змінити (спосіб мислення). У певні моменти відбувається їхня «комбінація» — періоди «заціпеніння», що становлять етапи (фази) розвитку цивілізації. Однак людський дух під впливом пристрастей та ілюзій спонукає людину до дії. Це не дозволяє блокувати історичний прогрес за соціальної адаптації: а) матеріальний прогрес - поліпшення умов життя; б) фізичний прогрес — біологічне вдосконалення людського роду; в) інтелектуальний прогрес – розумове та моральне вдосконалення людства» [26, с. 87].

Поняття «соціальної адаптації» використовується також у теорії еволюції соціальної антропології, де воно використовується або може використовуватися як для вивчення форм органічного життя, так і для вивчення форм соціального життя. Як зазначають вчені, живий організм здатний продовжувати існування тільки в тому випадку, якщо адаптований як до зовнішніх, так і до внутрішніх умов. Внутрішня адаптація залежить від координації різних органів та їх діяльності, завдяки чому різні фізіологічні процеси утворюють безперервно функціонувальну систему, яка підтримує життя в організмі. Зовнішня адаптація - це пристосування організму до середовища, в якому він живе. Відмінність між зовнішньою і внутрішньою адаптацією - це лише спосіб розрізнення двох аспектів системи адаптації, унікальних для всіх організмів одного виду» [34, с. 54].

Розмаїття визначень соціальної адаптації суб'єктів суспільних відносин до нових економічних умов, на наш погляд, свідчить про її зв'язок із індивідуально-психологічними особливостями особистості. Вчені розглядають якості, характерні для представників різних соціальних груп, що знаходяться по

різні боки лінії «адаптації/дезадаптації» до ринкових умов, а також особистісні особливості людей соціально адаптованих до ринку праці. Пріоритетом із цих якостей буде те, що сприятиме соціальній адаптації особистості: комунікативний талант; стресостійкість; здатність навчатися; саморегуляція та активність; гнучкість характеру (здатність виявляти різні риси характеру у різних життєвих обставинах), що відповідає ринковій орієнтації; виразні вольові якості [43, с. 10].

Результати соціальної адаптації можуть призвести до значних змін способу життя та способу життя. Для виміру та опису способу життя вчені пропонують використовувати такі вектори: вектор можливостей; вектор захисту; вектор відповідальності; вектор примусу. Об'єктивна чи суб'єктивна неможливість самореалізації та досягнення значимих цілей, відчуття соціальної та економічної незахищеності чи втрати відповідальності та контролю за ситуацією переводять спосіб життя в площину «примусу», що є показником дезадаптації до життя. несприятливий рівень життя.

Вчені зазначають, що лідерство людини з «ринковою» психологією – готовність відповідати за конкретний результат своєї праці – формується у людини з високими життєвими цілями. Подібний образ бізнесмена виникає в теорії стилів життя Й. Швальба і визначається перетином і взаємодією цінностей: здібностей, волі та відповідальності за низького рівня об'єктивної та суб'єктивної безпеки [22, с. 147].

Досягнення вчених в оптимізації процесу соціальної адаптації до системи праці, що змінилася, пов'язані з багатьма факторами, але перш за все з підвищенням ефективності освоєння суб'єктом праці обраної професії на різних етапах життя, подоланням адаптаційних ускладнень і розвитком здібностей до успішної професійної діяльності. У нових соціально-економічних умовах можна виділити такі напрями, як безперервна освіта, розвиток професійної компетентності у вибраній системі праці, корекція особистісних та професійних якостей, освоєння технологічної культури навчання та здійснення професійної діяльності, залучення працівників до процесу безперервної професіоналізації.

Т. Парсонс розглядає соціальну адаптацію через систему "людина - суспільство" і вважає, що соціальна система є спонтанним результатом процесів взаємодії її компонентів. Будь-яка соціальна система здатна вирішити безліч проблем, але основними з них, на думку дослідника, є чотири групи проблем, зокрема:

1. Проблеми раціональної організації та розподілу своїх матеріальних, людських та культурних ресурсів певним чином, які забезпечать досягнення поставленої мети.

2. Труднощі у визначенні основних цілей та підтримці процесу їх досягнення.

3. Проблеми інтеграції, що визначають засоби організації адаптаційної діяльності, а інтеграція та підтримка мотивацій – це сфера виразної діяльності. Т. Парсонс зазначав, що такі функціональні властивості соціальної системи визначаються характером природного розвитку особистості та суспільства, в якому соціальна адаптація, подібно до системи ціннісних орієнтацій, грає одну із значущих мотивуючих ролей. Однак виявлені проблеми набувають природного значення лише в сукупності, у системній взаємозалежності, в якій відносини визначаються через систему взаємин особистості та суспільства [35, с. 64].

Процес соціальної адаптації характеризується двома особливостями: по-перше, прийняттям соціальних очікувань групи, відповідністю вимогам і нормам, які суспільство пред'являє до особистості; по-друге, соціальна адаптація зводиться не до простого прийняття людиною соціальних норм суспільства, до якого він пристосовується, а є гнучкістю, здатністю надавати подіям бажаного напрямку. У цьому плані, як бачимо, соціальна адаптація означає, що адаптер успішно використовує існуючі у суспільстві умови задля досягнення своїх цілей, цінностей і прагнень.

Вітчизняні вчені розкривають сутність терміна як «процес освоєння та засвоєння індивідом соціальних відносин, норм поведінки та цінностей, що існують у певному суспільстві завдяки матеріальним та духовним компонентам

навколишнього середовища. Зміст поняття «соціальна адаптація» розглядається як процес пристосування особистості до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин з соціальними об'єктами, інтеграції особистості до соціальних груп, діяльності з освоєння стабільних соціальних умов і прийняття норм і цінностей нового соціального середовища» [5, с. 67].

Загалом соціальна адаптація — це стан пристосування або процес пристосування соціальної системи (індивіда, групи осіб, організації, спільноти, інституту, суспільства, цивілізації тощо) до внутрішніх та зовнішніх змін, що відбувається через зміну як соціальні стереотипи поведінки, соціальні практики, цінності, способи інформаційного та інтерпретаційного відображення (конструювання, реконструкції) дійсності, так і її внутрішня (системна) структура та функції [13, с. 68].

1.3. Теоретичні аспекти соціальної адаптації людей похилого віку

Останнім часом спостерігається бурхливий розвиток соціальної педагогіки як нової галузі педагогічних знань та наукових досліджень. «Проте досі немає щодо стійких визначень об'єкта, предмета соціальної педагогіки, однозначного трактування її найважливіших понять. Вчені, аналізуючи новітні дослідження в галузі соціальної педагогіки, констатують, що значна кількість проблем соціальної педагогіки залишаються поза увагою дослідників. Одним із проблемних питань сучасної соціальної педагогіки досі залишається суперечливість термінології, неясність і часто двояке трактування багатьох понять, що не дозволяє дати точну оцінку багатьом новим соціально-педагогічним явищам та процесам» [2, с. 16].

Поняття «соціально-педагогічна адаптація» увійшло до наукової термінології відносно недавно. Тому ми вважаємо за необхідне вивчити це поняття докладніше. Загалом термін «адаптація» (від латів. *Adaptio* — пристосування) — це пристосування організму та її функцій, органів прокуратури та клітин до умов довкілля. Адаптація спрямована на підтримку збалансованої діяльності систем, органів та психічної організації особистості в

умовах життя, що змінилися. Соціальна адаптація - це «процес пристосування особистості до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин з соціальними об'єктами, інтеграції особистості в соціальні групи, діяльності з освоєння стійких соціальних умов, прийняття норми та цінності нового соціального середовища» [7, с. 4].

Вчені наголошують, що соціальна адаптація є необхідною умовою забезпечення оптимальної соціалізації людини. Соціальна адаптація – явище, яке характеризує найбільшу адаптивність людини до навчання і виховання, і навіть свідчить про те, що умови, де знаходиться людина, є йому оптимальними. Соціальна адаптація особистості є актуальною і однією з найскладніших проблем соціальної педагогіки, оскільки відображає не тільки стан людини, а й процес, в ході якого людина набуває врівноваженості та стійкості до впливу соціального середовища. Як соціально-педагогічна проблема соціальна адаптація є механізм соціального виховання, це процес і результат пристосування всіх соціальних суб'єктів до умов нового соціального середовища, яке може здійснюватися активно чи пасивно, тобто. Процес соціальної адаптації передбачає як прийняття індивідом соціальних норм суспільства, а й здатність людини надавати подіям бажаний напрямок діяльності. У сучасній науці категорія «соціальна адаптація» має міждисциплінарний характер; єдиних підходів до виділення типів та форм адаптації не існує [9, с. 158].

Сьогодні дослідження виділяють такий вид соціальної адаптації як соціально-педагогічний. На думку деяких дослідників, соціально-педагогічна адаптація є різновидом соціальної адаптації; позиція інших - соціально-педагогічна адаптація - родове поняття, що включає різні види адаптації, в тому числі соціальну; треті вважають, що соціальна адаптація та соціально-педагогічна адаптація – тотожні поняття. Соціально-педагогічна адаптація включає дидактичну, соціальну, соціально-психологічну та інші види адаптації. Тобто соціально-педагогічну адаптацію необхідно розглядати на педагогічному, соціальному, психофізіологічному, професійному, побутовому та інших рівнях,

де під соціальним розуміється взаємодія особистості із середовищем (новим середовищем), в якому перебуває особистість. З формуванням нових способів поведінки, спрямованих на гармонізацію відносин з суспільством. Зазначимо, що зазначені види адаптації не існують ізольовано, а включені до загальної структури адаптаційного процесу, взаємозалежні та доповнюють один одного на різних рівнях адаптації, забезпечуючи інтегративну характеристику цього процесу [17, с. 95].

На наш погляд, соціально-педагогічна адаптація є частиною соціальної адаптації. Вчені, які вивчають соціально-педагогічну адаптацію підлітків у медичній освітній установі, вважають, що це цілеспрямований процес взаємодії особистості та навколишнього середовища, що орієнтує підлітка на збереження здоров'я та гармонізацію взаємин; формування його соціального статусу; сприяє освоєнню нових соціальних ролей, прийняттю і цінностей соціальної групи, активації механізмів адаптації підлітків.

«Соціально-педагогічна адаптація – це процес адаптації особистості до освітнього процесу вищого навчального закладу, активне засвоєння норм, цінностей, особливостей педагогічної професії, набуття навичок та вмінь для майбутньої професійної діяльності, забезпечення припущення нової соціальної ролі, гармонійного входження особистості до системи суспільних відносин» [35, с. 86].

Отже, соціально-педагогічна адаптація є цілеспрямований активний процес і має конкретно-особистісний характер. Літні люди як специфічна соціально-демографічна група мають свої особливості та проблеми. Розглянемо соціально-педагогічні проблеми життя людей старшої вікової групи в українських реаліях. Соціально-економічна ситуація в Україні, зміни в політичній та соціокультурній сферах, зниження рівня життя населення призвели до того, що категорія людей похилого віку опинилася на узбіччі життя і стала маргінальною. Як правило, слова «старість» і словосполучення «старі» несуть у собі негативне значення, часто є синонімами слів «зіпсований», «застарілий». Український пенсіонер має низку особливостей, зумовлених його

проживанням у пострадянській країні перехідного періоду. Більшу частину життя він прожив у радянські часи, і його власна вікова криза живе одночасно з ідеологічною, соціальною та економічною кризою у суспільстві. Отже, окрім вирішення власних вікових проблем, йому необхідно адаптуватися до нових, несприятливих для нього умов життя.

Однією з головних проблем людей похилого віку є проблема здоров'я. Захворюваність у старшому віці вища, ніж у інших вікових групах. Серед них лише 22% практично здорові. У 34% людей похилого віку спостерігаються тяжкі порушення функції внутрішніх органів. На тлі вікових змін накопичуються хронічні захворювання з тенденцією до поступового прогресування та інвалідизації [13, с. 70].

Ще одна проблема людей похилого віку – самотність. Самотніми вважаються люди, які не одружені, не мають сім'ї або не мають постійного матеріального та духовного зв'язку з родичами. За різними оцінками, загалом по Україні від 1 до 3 мільйонів громадян похилого віку самотні. Серед них літні та літні люди становлять понад 50%. Соціологічні дослідження, проведені в Україні останніми роками, показали, що скарги на самотність серед людей похилого віку посідають перше місце. Люди старше 70 років цей показник сягає 99-100%.

Овдовілі люди відчують самотність; їх потреби у спілкуванні залишаються незадоволеними, що призводить до загострення почуття незадоволеності всім життям, як минулим, так і сьогоденням. Самотність є однією з найгостріших психологічних та соціально-педагогічних проблем людей похилого віку. Ще одна проблема людей похилого віку – зниження рівня життя. Основним джерелом доходу людей похилого віку є пенсія, середній розмір якої, незважаючи на підвищення, не доведений до рівня прожиткового мінімуму. Для більшості людей похилого віку вихід на пенсію означає зниження доходів в 1,5-2 рази і більше. За рівнем матеріальної забезпеченості значну частину старшого покоління можна зарахувати до малозабезпеченим чи бідним. У нашій країні близько 80% людей похилого віку живуть на межі бідності.

Найбільш проблемне матеріальне становище складається у віці 60-65 років – це з падінням рівня доходів через виходу пенсію чоловіків; а в 70-75 років, коли зі смертю одного з подружжя знижується і дохід сім'ї [31, с. 87].

Останнім часом набуло поширення поняття «геронтологічний злочин», під яким розуміються злочини, які скоюють особи проти людей похилого віку. Погіршення демографічної структури суспільства в Україні, складна соціально-економічна та криміногенна ситуація призвели до майже подвоєння кількості геронтологічних злочинів. Кількісні показники злочинів, скоєних людьми похилого віку і проти них, демонструють стійку тенденцію зростання. Результати досліджень свідчать про те, що у 2001 році 1,75% від загальної кількості злочинів було скоєно людьми похилого віку, а у 2008 році – вже 2,75%. Якщо 2001 року проти цієї категорії осіб було скоєно 9,75% від загальної кількості злочинів, то 2008 року їх кількість зросла до 13%. При цьому слід враховувати підвищену латентність подібних злочинів, що обумовлено низкою об'єктивних та суб'єктивних факторів. Є вагомі підстави вважати, що кількість таких злочинів продовжуватиме зростати [44, с. 32].

Дослідники прогнозують песимістичний та оптимістичний сценарій розвитку майбутнього суспільства. Перший, песимістичний, ґрунтується на традиційному уявленні про «залежність» громадян-інвалідів як економічно неактивного населення. Інший прогноз оптимістичний, згідно з яким люди похилого віку можуть стати фактором сталого розвитку сучасного суспільства. Оптимістичний сценарій заснований на ефективній соціально-педагогічній адаптації людей похилого віку, результатом якої є безконфліктне, активне, осмислене існування, коли можна присвятити себе громадській діяльності (наприклад, волонтерству), поділитися своїм досвідом та накопичені знання. Отже, соціально-педагогічна адаптація людей похилого віку – це: – активна взаємоадаптація та взаємне пристосування літньої людини до умов соціального середовища; – гармонійне входження до системи суспільних відносин; – Освоєння різних соціальних ролей; – здійснення суспільно цінної діяльності без

довгострокових внутрішніх та зовнішніх конфліктів; – розвиток адаптаційних потреб та адаптаційних можливостей; – орієнтація на розвиток, самовдосконалення, самоідентифікацію [46, с. 87].

Термін «літні люди» характеризує жінок і чоловіків, які зазвичай вийшли на пенсію від активної участі в роботі або досягли пенсійного віку, а частіше – людей, яким властиві обидва ці фактори. Що стосується жителів геріатричних установ, то їх часто називають підопічними, що створює певне уявлення про їхній соціальний статус. Оскільки це дослідження ґрунтується на теоретико-методологічних принципах феноменології, особливого значення набуває зв'язок між соціальною адаптацією людей похилого віку та їх життєвим досвідом, що впливає на адаптацію особистості до нового середовища – геріатричної установи.

Виділимо 4 типи передумов надходження людей похилого віку в геріатричні установи: психологічні, особистісні, соціально-економічні та фізичні. «Серед психологічних передумов, виявлених у всіх вивчених нами установах, найбільш поширеними можна вважати втрату близької людини, супутника життя, а також почуття самотності і страх виявитися зайвим або непотрібним. До особистісних передумов ставляться конфлікти у ній, непорозуміння з родичами. Зокрема, кілька підопічних згадали погану невістку чи зятя, з якими вони часто не могли порозумітися, внаслідок чого їхні діти вирішили перевести батьків до геріатричного будинку» [35, с. 67].

Серед соціально-економічних передумов найчастіше згадувалися мале житло, маленька пенсія, нездатність забезпечити себе. Значна частина респондентів назвала ці фактори ключовими під час вступу до так званих будинків престарілих. До фізичних передумов належать уроджені чи набуті дефекти жителів геріатричних установ. В результаті дослідження встановлено, що передумови доцільно типологізувати відповідно до способу надходження до геріатричних установ. Зокрема, мешканцями «будинків для людей похилого віку» стають: - добровільно (за власним бажанням); -вимушені (за бажанням

літньої людини, але під впливом або тиском певних обставин); - примусово (на вимогу родичів).

Найбільш очевидним зовнішнім фактором, що впливає на соціальну адаптацію, можна вважати організацію дозвілля. Мешканці трьох будинків зазначили, що вони мають улюблений гурток, чим вони займаються у геріатричному закладі. Жінки віддають перевагу рукоділлю та роботі на грядках, чоловіки в основному дивляться фільми або грають у настільні ігри. В усіх закладах, які ми вивчали, є бібліотека, спортзал та клуби.

До пріоритетних факторів соціальної адаптації входить спілкування, яке допомагає людям похилого віку інтелектуально збагачувати один одного, обмінюватися життєвим досвідом і просто знаходити однодумців. У цьому контексті набуває значення робота соціального педагога, що допомагає оптимізувати процес спілкування. Соціальний педагог проводить певні заходи (групи психологічного тренінгу, дискусійні групи у дозвільній діяльності, міні-клуби за інтересами), які цілеспрямовано чи опосередковано покращують цей процес. Соціальна адаптація – складний процес, однією зі складових якого є можливість та бажання брати участь у житті установи. На думку жителів геріатричних установ, можна зробити висновок, що таке залучення є важливим зовнішнім фактором адаптації. Серед побутових факторів люди насамперед виділяють якість харчування, що дозволяє вважати його одним із важливих зовнішніх факторів соціальної адаптації у будинках для людей похилого віку [14, с. 80].

З медичної точки зору, респонденти особливе місце відвели фізичній реабілітації, яка є однією з найважливіших потреб ординатора будинку для людей похилого віку. Звичайно, соціальна та медична допомога присутня у всіх вивчених нами установах, але лише у польському будинку для літніх людей є фахівець із фізичної реабілітації. Співробітники геріатричного закладу допомагають своїм підопічним реалізувати «маленьку» мрію (наприклад,

побувати в Україні), тим самим сприяючи процесу соціальної адаптації загалом. В українських умовах також відбувається чимало цікавих заходів (пікніки, виїзні заходи, походи до театру), але втіленням мрії запам'яталися передусім польські бабусі та дідусі [5, с. 67].

Що стосується внутрішніх факторів соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах, то в ході дослідження респонденти найчастіше акцентували увагу на релігії чи духовності. Зрозуміло, що для людей похилого віку багато в чому характерні процеси переоцінки життєвих цінностей і пріоритетів, які часто супроводжуються посиленням ролі релігії в житті. Отже, можливість задоволення духовних потреб позитивно впливає адаптацію особи до нових умов. У будинках для людей похилого віку Львова та Підбугу служби проходять 2-3 рази на тиждень, а в Польському будинку – щодня, що позитивно впливає на самих мешканців. Крім того, мешканці будинку для людей похилого віку «Пралковець» позитивно відгукуються про щоденне спільне читання Біблії. Ще одним важливим внутрішнім фактором адаптації виявилися значні міжособистісні відносини (зокрема наявність близького друга в геріатричному закладі). Дослідження показало, що не кожен мешканець протестованих геріатричних установ має близьку людину. Якщо підопічний має «особливу» людину, то його роль у соціальній адаптації значна. З іншого боку, під час аналізу вдалося виявити такі чинники внутрішньої адаптації, як відчуття потреби, значимості тощо [29, с. 32].

Якщо взяти до уваги класифікацію форм соціальної адаптації Р. Мертона, у межах якої виділяють конформізм, новаторство, ритуалізм, ретритизм, радикалізм (бунт), то результаті дослідження виявлено, що найпоширенішими формами адаптації є вченням є ритуалізм і конформізм, оскільки підопічні зазвичай підпорядковуються навколишньому середовищу, повністю підпорядковуються новим вимогам чи дотримуються зовнішніх вимог середовища. При цьому їх внутрішні мотиви та цілі можуть не збігатися з аналогічними характеристиками нового соціального середовища. Виділяючи такі форми соціальної адаптації, як активну та пасивну, на підставі проведених

досліджень можна стверджувати, що люди, які добровільно потрапили до геріатричних установ, адаптуються більш активно. Вони беруть активнішу участь у різних заходах, відвідують різні клуби, спілкуються з іншими жителями. Пасивна адаптація більш характерна для людей, змушених потрапити до цих установ. Зважаючи на це, зазначимо, що в українських будинках літніх людей переважає пасивна форма адаптації, тоді як у польському будинку можна спостерігати активну адаптацію літніх, але ще досить активних людей.

Таким чином, «процеси соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах мають свої особливості і залежать як від життєвого досвіду особистості, так і від зовнішніх обставин, що впливають на ці процеси. Дослідження показали, що особливості соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах залежать, перш за все, від життєвого досвіду кожної людини. Кожна людина потрапляє до цих установ через різні (психологічні, особистісні, соціально-економічні та фізичні) передумови, пов'язані з її життям. У свою чергу, особистий життєвий досвід і зумовлені ним передумови та способи надходження до геріатричних будинків (добровільні, примусові або вимушені) впливають на форму адаптаційних процесів. Тому активно адаптація проходить легше у тих, хто вирішив дожити свої роки у геріатричному закладі добровільно. Однак у тих, хто був змушений це зробити внаслідок зовнішніх передумов, адаптація відбувається пасивно, а отже, набагато складніше. Не менш важливу роль у визначенні особливостей соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах відіграють зовнішні обставини. Можна припустити, що добровільне чи примусове надходження літніх людей до геріатричних установ також пов'язане з громадською думкою про можливість або необхідність доживати старість поза домом. Однак підтвердження чи спростування цього припущення можливе у майбутньому шляхом вивчення громадської думки польського та українського суспільства щодо традиції проживання людей похилого віку в геріатричних установах» [35, с. 76].

На підставі дослідження вважаємо за необхідне подати низку рекомендацій, виконання яких, на нашу думку, позитивно вплине на соціальну адаптацію підопічних геріатричних установ: кожній установі необхідний спеціаліст з фізичної реабілітації, оскільки більшості жителів необхідна допомога у відновленні, корекції чи підтримці рухових функцій; – кожному жителю необхідний свій особистий простір, що пов'язано насамперед із покращенням умов проживання в українських будинках для літніх людей; – на процеси адаптації людей похилого віку позитивно впливає духовна підтримка, тому більш активне залучення духовенства (священнослужителів, представників чернечих громад) мало б позитивну динаміку; різноманітність дозвільної діяльності дозволить людям похилого віку займатися улюбленою справою, що позитивно позначиться на їх адаптації поза домом.

1.4. Чинники соціальної адаптації людей похилого віку

Чинники, що впливають на соціальну адаптацію. Серед факторів, що впливають на соціальну адаптацію, можна виділити такі:

1. Особистісні: рівень самооцінки, самооцінка, психічний та фізіологічний стан, вік, стать, соціальний статус, освіта, життєвий досвід.
2. Сім'я: стан здоров'я родичів, їхня здатність надати допомогу, міжособистісні стосунки в сім'ї, рівень підтримки.
3. Соціально-економічні: наявність роботи, рівень доходів, стабільність економічної ситуації у країні.
4. Культурно-історичні: національна культура, традиції, звичаї, релігія, історична спадщина.
5. Середній: місце проживання, доступність медичної допомоги, наявність соціальних послуг та програм допомоги, рівень розвитку інфраструктури. Облік цих факторів є важливим кроком у розробці програм підтримки соціальної адаптації людей похилого віку, оскільки дозволяє визначити пріоритетні напрямки діяльності та розробити ефективні стратегії допомоги [39, с. 76].

Чинники, що впливають на соціальну адаптацію, можуть бути різними і складаються з біологічних, психологічних та соціальних факторів:

- Біологічні фактори включають фізіологічні зміни, що відбуваються в організмі із віком. Вони можуть призвести до зниження фізичної активності та здатності до самообслуговування, що може вплинути на соціальну адаптацію. До біологічних факторів також належать погіршення зору та слуху, що може призвести до зниження якості життя.

- Психологічні чинники також дуже впливають на соціальну адаптацію. До них належать такі фактори, як депресія, тривога, стрес, погіршення когнітивних функцій та ін. Ці фактори можуть призвести до зниження самооцінки та самооцінки, що також може вплинути на соціальну адаптацію та активність.

- Соціальні фактори також важливі, оскільки серед них можна виділити такі фактори, як наявність соціальної підтримки, рівень освіти, доходу, доступ до соціальних мереж, можливість віддаленого спілкування, можливість займатися суспільно корисною діяльністю тощо. Ці фактори можуть вплинути на якість життя людей похилого віку [40, с. 97].

Роль соціальної підтримки в процесі соціальної адаптації є надзвичайно важливою, особливо для людей старшого віку. Це з змінами, що відбуваються в організмі та психіці людини, зі втратою соціального статусу та відповідних ролей, що виконуються в суспільстві.

Основними аспектами соціальної підтримки у процесі соціальної адаптації можуть бути:

1. Емоційна підтримка. Людина, яка опинилася у важкій життєвій ситуації, особливо потребує емоційної підтримки. Сім'я, друзі, колеги можуть допомогти вам зібратися з духом у важкі хвилини та підтримати віру в успіх.

2. Інформаційна підтримка. Людина в новому соціальному середовищі може не мати достатньої інформації про певні правила поведінки та культурні традиції. Інформаційна підтримка полягає у наданні людині необхідної інформації, яка допоможе їй краще зрозуміти нове соціальне середовище та

знайти необхідні послуги та ресурси. Це можна надати через інформаційні брошури, лекції, інформаційні веб-сайти та інші ресурси. Цей аспект особливо важливий для людей похилого віку, які можуть мати обмежені знання та навички використання сучасних технологій.

3. Нормативно-правова підтримка. Людина, яка опинилася в новому соціальному середовищі, може зіткнутися з невпевненістю у своїх правах та обов'язках. Нормативне забезпечення ґрунтується на поясненні правил та норм поведінки в даному соціальному контексті. Це може бути надано або за допомогою письмових документів, або усно, наприклад, від представників установи або знайомих із тієї ж соціальної групи. Нормативна підтримка допомагає людині краще зрозуміти, які правила та очікування в даному середовищі, що знижує ризик неналежної поведінки та можливих конфліктів.

4. Матеріальна підтримка. Однією із найважливіших складових соціальної адаптації є матеріальна підтримка. Для багатьох це може стати перешкодою для успішної адаптації в новому середовищі. Такі люди можуть бути змушені працювати на низькооплачуваних роботах або взагалі не знаходити роботу, що призводить до відсутності фінансової стабільності та неможливості задоволення своїх житлових та інших матеріальних потреб. Матеріальна підтримка може бути надана у вигляді грошової допомоги, допомоги, житла та інших матеріальних благ.

5. Інструментальна підтримка. Це передбачає надання певних інструментів та ресурсів, які можуть бути корисними для соціальної адаптації. Це можуть бути матеріальні ресурси, такі як гроші, житло, предмети першої необхідності або інші ресурси, такі як інформаційна база даних, допомога у пошуку роботи чи освіти, навчання різних навичок тощо. Наприклад, людина, яка переїхала до іншого міста чи країни може знадобитися допомога у пошуку житла, роботи або ознайомлення з місцевими законами та правилами. Інструментальна підтримка може надати ресурси для вирішення цих проблем, наприклад допомогти знайти житло, знайти роботу, а також надати необхідні документи та інформацію. Інструментальна підтримка може бути особливо

важливою для людей похилого віку, яким може знадобитися допомога по дому, медичному обслуговуванню, транспортуванню та іншим практичним потребам. Допомога в цих питаннях може допомогти зберегти незалежність і якість життя людей похилого віку, знизити стрес і поліпшити їх соціальну адаптацію в новому середовищі [23, с. 155].

Соціальна адаптація людей похилого віку є важливим і складним завданням у сучасному суспільстві. Цей процес залежить від багатьох психологічних та соціальних факторів, таких як здоров'я, ставлення до старості, підтримка з боку сім'ї та друзів, доступність медичної допомоги, соціальна інтеграція та ін. Одним із ключових аспектів соціальної адаптації людей похилого віку є забезпечення їх активної участі у суспільному житті. Це можна досягти за допомогою різних форм діяльності, таких як волонтерство, участь у громадських організаціях чи клубах за інтересами. Крім того, важливою складовою соціальної адаптації людей похилого віку є збереження їх самовизначення та незалежності. Це може вимагати певних змін у навколишньому середовищі, таких як наявність інфраструктури, яка дозволить їм бути більш мобільними та самодостатніми. У цілому нині соціальна адаптація таких людей – це багатогранний процес, який потребує підтримки та допомоги з боку суспільства, сім'ї та держави. Належна увага до цього питання може допомогти літнім людям жити гідним життям та покращити якість свого соціального функціонування [35, с. 73].

Соціальні аспекти соціальної адаптації людей похилого віку охоплюють широке коло питань, пов'язаних з їхньою взаємодією із зовнішнім світом. Ці питання можуть включати:

1. Соціальна підтримка. Літні люди часто потребують підтримки сім'ї, друзів та колег. Соціальна підтримка допоможе їм зберегти почуття власної гідності та знизити ризик почуття самотності та ізоляції від суспільства.

2. Економічні питання. Люди похилого віку можуть зіткнутися з проблемами економічної безпеки, такими як низькі пенсії або погане здоров'я, які не дозволяють їм продовжувати працювати. Для підтримки соціальної

адаптації людей похилого віку можуть бути створені спеціальні програми з надання їм фінансової підтримки.

3. Участь у соціальних програмах. Люди похилого віку можуть брати участь у різних соціальних програмах, які дозволяють їм заводити нових друзів, займатися спортом та іншими корисними для здоров'я видами діяльності. Це може допомогти їм залишатися фізично та розумово активними та знизити ризик самотності.

4. Розвиток нових соціальних контактів та зв'язків. Люди похилого віку можуть втратити колишні соціальні зв'язки, особливо після виходу на пенсію або переїзду на інше місце проживання. Тому важливо розвивати нові соціальні контакти та зв'язки, що допомагає підтримувати позитивний соціальний статус та самооцінку.

5. Проблема соціальної ізоляції та самотності. Старість може бути пов'язана зі зниженням соціальної активності та зв'язків, що може призвести до відчуття самотності та ізоляції від навколишнього світу. Щоб цього не допустити, необхідно стимулювати громадську активність та організовувати зустрічі, спільні заходи та інші заходи цієї категорії населення [8, с. 95].

Зміни в життєвих ситуаціях, наприклад, втрата партнера, переїзд в інше місце або вихід на пенсію можуть вимагати зміни соціальних ролей. Необхідно допомогти їм адаптуватися до нових умов і знайти нові соціальні ролі та функції, що сприяють їх соціальній адаптації. До психологічних аспектів соціальної адаптації людей похилого віку належать:

1. Зміна соціальної ролі – люди похилого віку змінюють свої ролі у сім'ї, на роботі, у житті.

2. Психологічна підготовка до виходу на пенсію – людям потрібна підтримка у підготовці до нового етапу життя.

3. Самооцінка. Літні люди можуть відчувати, що з віком їхня корисність і значущість зменшуються, що може вплинути на їхню самооцінку.

4. Соціальна ізоляція – вони можуть почуватися відчуженими від суспільства та відірваними від сім'ї та друзів.

5. Фізичні обмеження можуть виникнути через захворювання, що розвиваються у дорослому віці та знижують здатність людини взаємодіяти із зовнішнім світом.

6. Конфлікти із близькими. Люди похилого віку можуть зіткнутися з конфліктами з близькими, особливо якщо вони стають залежними від їх підтримки та турботи.

7. Стресові ситуації – зміни в житті, наприклад, втрата близької людини можуть призвести до стресу і вплинути на соціальну адаптацію. Тому соціальна адаптація людей похилого віку важлива задля забезпечення якості їх життя та збереження психологічного благополуччя. Цей процес включає низку питань, які можуть включати забезпечення доступу до охорони здоров'я, соціальних послуг та підтримки, підтримання соціальних зв'язків та розвиток нових, забезпечення безпеки та захисту від насильства та експлуатації.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ АДАПТАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРИСТОСУВАННЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ ДО СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1. Соціальна робота як ключовий шлях соціальної адаптації людей похилого віку

Соціальна робота з людьми похилого віку має багатогранний аспект. По-перше, це уважне ставлення та спостережливість за іншими, вміння проникнути в їхній особистий світ зі своїми переживаннями. Це здатність сприймати людей похилого віку такими, якими вони є. По-друге, це планомірні дії, довіра та допомога у процесах адаптації літньої людини до нових умов життя. По-третє, це супровід вмираючого, надання допомоги членам сім'ї у цей важкий період. Тільки після того, як соціальний працівник прийме ці принципи і зробить їх основою професіоналізму, він зможе витримати всі психічні та фізичні навантаження, пов'язані з доглядом за людиною похилого віку [7, с. 95].

Опанування навичками спілкування з людьми похилого віку – завдання непросте. Крім уміння вислухати літню людину з розумінням її потреб, необхідно зібрати про неї об'єктивну інформацію, проаналізувати та оцінити ситуацію, в якій він опинився, визначити, у чому полягають його об'єктивні труднощі та який результат суб'єктивних переживань. Важливо не дозволити літній людині вести розмову та подальші контакти. Важливо вміти люб'язно і шанобливо перемикає розмову, спрямовуючи їх у потрібне соціальному працівникові русло. Також важливо зуміти закінчити розмову, не образивши старого, і переконати її, що всі її проблеми будуть враховані і, наскільки можна, задоволені. Ніколи не слід категорично відмовляти у проханнях чи стверджувати, що всі прохання будуть виконані. Високим показником професіоналізму соціального працівника є довіра людини похилого віку, прийняття ради; всі зусилля мають бути спрямовані на активізацію старої людини, заохочення її до самостійного вирішення своїх особистих проблем.

Професійна соціальна робота має відігравати важливу роль у виявленні потреб літніх людей, розробці та реалізації профілактичних, підтримувальних та відновлювальних заходів [9, с. 160].

Переважає більшість людей похилого віку потребують широкого спектру послуг та допомоги з боку інших. У багатьох країнах сім'ї не в змозі взяти на себе всю турботу про старих і безпорадних родичів. Тягар турботи про людей похилого віку ляже насамперед на плечі державних соціальних служб. Проблеми соціальної роботи з людьми похилого віку в даний час знаходяться в центрі уваги багатьох соціальних установ, соціальних і наукових програм, спрямованих на вирішення соціальних питань та забезпечення гідного рівня життя людей похилого віку. Це за своєю суттю складне завдання лягає на соціальних працівників, адже від їхнього професіоналізму залежатиме психічний та емоційний стан літньої людини. Це стосується соціальних працівників, сфера діяльності яких є дуже широкою [11, с. 95].

Навіть за його суворого регулювання соціальні працівники щодня стикаються з новими несподіваними завданнями та проблемами. Вони мають бути ефективними, ініціативними та винахідливими у вирішенні конкретних потреб кожної літньої людини, яку вони прийняли на соціальні послуги. Соціальні працівники повинні пройти всебічну підготовку з усіх аспектів цього вікового періоду.

Сьогодні в Україні проблема вдосконалення соціальних послуг та забезпечення гідного рівня життя людей похилого віку займає важливе місце в системі соціального захисту населення.

Існує необхідність розробки та впровадження підходів, форм та методів соціальної роботи з людьми похилого віку з урахуванням особливостей їх віку.

Працюючи з цією категорією, соціальні працівники повинні знати психологічні, медичні та соціальні особливості людей похилого віку.

Основними напрямками соціальної адаптації та соціального захисту людей похилого віку мають стати пенсійне, побутове, житлове, медичне та психологічне забезпечення.

Основними завданнями соціальної роботи з людьми похилого віку є: організація довгострокового догляду за нужденними; надання можливостей людям похилого віку реалізувати свої здібності та брати участь у громадській діяльності; сприяння адаптації особистості до нових умов, знаходження чи невикористання ресурсів на попередніх етапах життя [11, с. 95].

Робота з людьми похилого віку здійснюється на макро- і мікрорівні: макрорівень – формування соціальної політики з урахуванням інтересів людей похилого віку, створення пенсійних та інших фондів підтримки, формування комплексної системи соціального страхування, медичних, психологічних та консультативних послуг; мікрорівень – вивчення умов життя людей похилого віку, рівня та якості наданої їм соціальної допомоги [16].

Соціальна робота з людьми похилого віку здійснюється за такими напрямками: соціальне забезпечення, соціальна допомога, створення необхідних матеріальних та фінансових умов для підтримки нормальної життєдіяльності; догляд та соціальна допомога у стаціонарних установах Міністерства праці та соціальної політики; соціальна робота з людьми похилого віку в територіальних центрах та відділеннях дитячого садка; догляд та соціальна підтримка вдома.

Основне завдання соціальної роботи з людьми похилого віку пов'язана з їх соціальним захистом. Сьогодні багато вчених пропонують різні підходи до визначення терміну «соціальний захист». Так, у термінологічному та понятійному словнику за редакцією М. Головатого представлені 2 підходи до визначення соціального захисту, а саме:

1) «законодавчо встановлена державою система принципів, методів, соціальних гарантій, заходів та інститутів, що забезпечують оптимальні умови життя та задоволення потреб населення. Соціальний захист створює гарантії допомоги у разі соціальних ризиків, з якими може зіткнутися будь-який громадянин протягом усього життя: хвороби, інвалідності, травми, старості, втрати годувальника, безробіття, міграції тощо.

2) окремі види колективного забезпечення, метою яких є підтримання благополуччя людей, а також безпосередня допомога людям, які опинилися у

важкій життєвій ситуації, запровадження превентивних механізмів, спрямованих на запобігання виникненню таких ситуацій» [7, с. 87].

Соціальна робота з людьми похилого віку (особами пізнього дорослішання) посідає пріоритетне місце у системі соціального захисту населення.

Розробка технологій вирішення соціальних та психологічних проблем — складний процес, що вимагає як теоретичного обґрунтування, так і практичної перевірки теоретичних висновків та рекомендацій. Вона проходить три основні етапи: теоретичний, методологічний та процесуальний, сукупність яких є системою розробки технології соціальної роботи.

Теоретичний етап пов'язаний з формуванням цільової установки, визначенням предмета технологізації, виявленням структурних елементів та виявленням причинно-наслідкових зв'язків та зв'язків, до яких включено об'єкт праці, зокрема люди похилого віку.

На методичному етапі вирішується завдання вибору джерел, способів та засобів отримання інформації про стан об'єкта соціальної політики як клієнта соціальної роботи, визначення методів та засобів обробки та аналізу цієї інформації та принципів трансформації висновків у конкретні рекомендації для перетворювальної діяльності.

Процесуальний етап передбачає вирішення завдань, пов'язаних з організацією практичної діяльності з перевірки розроблених рекомендацій, виявленням та усуненням недоліків у використанні запропонованих рекомендацій та встановленням алгоритму дій за допомогою відповідних технологій соціальної роботи та психологічних методів [20, с. 420].

Зміст технології соціальної роботи та психологічних методів з людьми похилого віку характеризується обґрунтованістю проекту, програми чи мети діяльності, наявністю в ньому певного алгоритму та логічної послідовності дій у процесі вирішення поставленого завдання. поставлені завдання. Технологія соціально-психологічної роботи з людьми похилого віку відрізняється динамічністю, що проявляється у постійних змінах змісту та форм роботи

спеціаліста з клієнтом; наступність, про яку говорить необхідність постійно підтримувати прямий чи непрямий зв'язок із клієнтом та впливати на нього; циклічність, що виявляється у стереотипному, стійкому повторенні кроків, етапів та процедур при роботі з клієнтами та обумовлена циклічністю організаційної роботи; дискретність технологічного процесу, що проявляється у нерівномірному ступені впливу на клієнта з моменту прийняття всіх зобов'язань до реалізації прийнятого рішення [35, с. 87].

Слід зазначити, що у суспільстві існують роками форми і методи соціальної роботи з зазначеною вище категорією. Зокрема, їх умовно можна поділити на такі групи:

1. Матеріальна підтримка, включаючи пенсії та допомоги.
2. Природна підтримка через продукти харчування, паливо, ліки, засоби гігієни, гаряче харчування тощо.
3. Поліпшення соціальних умов шляхом надання соціальних послуг вдома та в стаціонарних установах.
4. Психологічна та соціальна підтримка за допомогою консультацій різного типу, організації культурного дозвілля тощо [42, с. 130].

Отже, технологізація соціально-психологічної роботи з людьми похилого віку та її напрями відображають найважливіший, а саме прикладний, практичний аспект. Глибоке проникнення та засвоєння сутності, змісту та специфіки прояву технологічних процесів у соціально-психологічній роботі з людьми похилого віку є основою професіоналізму кадрів соціальної сфери діяльності, психологів та фахівців територіального центру.

Соціальна допомога людям похилого віку – це надання у грошовій або натуральній формі за допомогою послуг або пільг, які надаються з урахуванням соціальних гарантій соціального забезпечення, законодавчо встановлених державою. Соціальна допомога має характер періодичних або разових доплат до пенсій та допомоги, натуральних виплат та послуг з метою надання адресної, диференційованої підтримки різним категоріям людей похилого віку, усунення

або нейтралізації критичних життєвих ситуацій, викликаних складними соціально-соціальними ситуаціями. економічні умови життя

Розрізняють невідкладну соціальну допомогу, адресну соціальну допомогу та колективну соціальну допомогу тяжкохворим.

Термінова соціальна допомога – це надання разової допомоги людям похилого віку, гостро її потребують. Включає одноразове надання безкоштовного гарячого харчування чи продуктових наборів; забезпечення одягом, взуттям та предметами першої необхідності; одноразове надання фінансової допомоги; допомогу у отриманні тимчасового житла; надання екстреної соціально-психологічної підтримки через «Лінію довіри» та юридичну допомогу в межах компетенції служби [30, с. 21].

Основні види соціально-психологічної допомоги клієнтам геронтологічної групи: соціально-побутова, соціально-медична, соціально-економічна, соціально-правова, морально-психологічна підтримка.

Соціально-психологічний захист населення цієї особливої соціально-вікової групи має здійснюватися за трьома напрямками:

1) профілактика - збереження благополуччя літньої людини шляхом зменшення або усунення психологічних факторів ризику, з метою запобігання його подальшому переведенню до стаціонарних установ соціально-психологічної служби;

2) підтримка як форма допомоги, необхідна людям похилого віку (для збереження максимально можливого рівня незалежності);

3) подання та захист інтересів людей похилого віку, визнаних недієздатними (надання їм необхідної допомоги) [33, с. 375].

Соціально-психологічна робота з людьми похилого віку передбачає: виявлення осіб, які потребують соціальної турботи та психологічної підтримки вдома та у спеціальних установах; створення умов для активності людей похилого віку в мікросоціумі та задоволення своїх інтересів; роз'яснювальна робота серед родичів та різних людей похилого віку [18, с. 141].

Літні люди мають право: жити задовільним рівнем життя та брати активну участь у суспільному, соціальному та культурному житті; отримувати інформацію про послуги та програми; вільно вибирати свій спосіб життя і жити самостійно у звичному для них середовищі; отримувати медичну допомогу та послуги, необхідні за станом здоров'я тощо. Таким чином, аналіз сутності, змісту, форм і методів соціальної роботи в системі соціально-психологічного обслуговування людей похилого віку свідчить про те, що в сучасному суспільстві цей конструкт вимагає оновлення та інновацій відповідно до якості надання соціальних послуг людям похилого віку.

2.2. Діагностика стану соціальної адаптації літніх людей (на прикладі Комунальної установи (заклад) Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Миргородської міської ради Полтавської області (м. Миргород)

База дослідження: Комунальної установи (заклад) Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Миргородської міської ради Полтавської області (м. Миргород)

За організаційно-правовою формою Територіальний центр утворюється та функціонує як комунальна установа (заклад). Територіальний центр утворюється для надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, з метою подолання або мінімізації цих обставин за місцем проживання / перебування таких осіб чи у приміщенні Територіального центру

Територія дії установи: м. Миргород, Полтавська область. Директор установи: Людмила Курдюмова.

Територіальний центр у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, Конвенцією про права людини, Конвенцією про права осіб з інвалідністю, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Мінсоцполітики, інших центральних органів виконавчої влади, а також Положенням про Територіальний центр.

Територіальний центр здійснює свою діяльність згідно з принципами поваги до прав людини та прав осіб з обмеженими можливостями; гуманізм; забезпечення рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків; повага честі та гідності; толерантність; законність; соціальна справедливість; доступність та відкритість; неупередженість та безпека; добровільність; індивідуальний підхід; складність; конфіденційність; максимальна ефективність та прозорість використання бюджетних та інших коштів суб'єктами соціальних послуг; забезпечення найвищого рівня якості соціальних послуг.

Право на отримання соціальних послуг у Територіальному центрі мають:

- люди похилого віку;
- інваліди;
- особи з частковою або повною втратою рухової активності та пам'яті;
- особи з невиліковними захворюваннями, захворюваннями, що вимагають тривалого лікування (з-поміж осіб працездатного віку на період до присвоєння їм групи інвалідності, але не більше чотирьох місяців);
- особи з психічними та поведінковими розладами;
- особи, які перебувають у важких життєвих обставинах внаслідок безробіття і перебувають на обліку в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, а також у зв'язку зі шкодою, заподіяною стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією утримання дітей, людей похилого віку, інвалідів), низький рівень доходів.

Територіальний центр утворюється за наявності необхідної матеріально-технічної бази, у тому числі приміщень, обладнаних та пристосованих для обслуговування інвалідів та інших маломобільних груп населення відповідно до державних будівельних норм та стандартів, технічних, санітарно-гігієнічних норм, вимог пожежної безпеки та інші норми, передбачені законом

Положення про Територіальний центр затверджується засновником, штатний розпис Територіального центру затверджується мером міста.

Методичне забезпечення діяльності Територіального центру здійснює Міністерство соціальної політики, координацію та підтримку його діяльності – в установленому порядку.

Управління соціального захисту населення облдержадміністрації, організаційно-методичне забезпечення та контроль за дотриманням законодавства у сфері надання соціальних послуг – Управління соціального захисту населення Миргородської міської ради.

Для забезпечення реалізації соціальної політики щодо надання соціальних послуг Територіальний центр взаємодіє зі структурними підрозділами виконавчої влади або місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності.

Основними завданнями Територіального центру є:

- Виявлення осіб, зазначених у цих Положеннях, оцінка (визначення) їх індивідуальних потреб в отриманні соціальних послуг;

- забезпечення якісного надання соціальних послуг відповідно до державних стандартів соціального обслуговування;

- встановлення зв'язків із підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, фізичними особами, родичами осіб, які обслуговуються територіальним центром, з метою сприяння наданню соціальних послуг.

У Територіальному центрі діють такі структурні підрозділи:

- відділ соціальної допомоги вдома;

- відділ організації надання адресної натуральної допомоги,

- дитячий садок;

– стаціонарне відділення для постійного чи тимчасового проживання.

Зазначені структурні підрозділи утворюються за рішенням засновника.

Відділ організації надання адресної натуральної допомоги, де я проходив наукове стажування. У цьому відділі соціальні послуги надають 7 спеціалістів: завідувач цього відділу, соціальний працівник, 2 перукарі, швачка, шевець, працівник з комплексного обслуговування будинку.

Напрямами роботи цього відділу є:

- виявлення громадян, зазначених у пункті четвертому цього Положення, оцінка (визначення) їх індивідуальних потреб в отриманні соціальних послуг;

- забезпечення якісного надання натуральної допомоги відповідно до Державного стандарту соціального обслуговування натуральної допомоги;

- встановлення зв'язків із підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, фізичними особами з метою сприяння наданню адресної натуральної допомоги громадянам, зазначеним у пункті четвертому цього Положення;

- організація пунктів прийому від приватних осіб, підприємств, установ та організацій продуктів харчування, одягу, взуття, предметів першої необхідності для задоволення потреб одержувачів послуг;

- моніторинг надання соціальних послуг у натуральній формі та оцінка їх якості.

- при відділенні працює пункт прокату технічного та іншого реабілітаційного обладнання.

- надання технічних засобів реабілітації у тимчасове користування одержувачам соціальних послуг, зареєстрованим у підрозділі організації, яка надає адресну грошову допомогу.

Відділ адресної допомоги надає послуги допомоги у натуральній формі за стандартом:

- прання білизни та одягу;
- прасування;
- ремонт одягу (дрібний);
- пошиття одягу;
- перукарські послуги;
- ремонт взуття;
- косметична, волога, генеральне прибирання житла;
- миття, герметизація вікон;
- побілка стін вапном;
- чищення димоходів печей;

- забезпечення паливом;
- рубка (розпилювання) дров;
- привіз вугілля, дров;
- обробка присадибної ділянки;
- покіс трави біля будинку/огорожі;
- ремонтні роботи;
- допомога в консервуванні овочів та фруктів;
- громадське харчування;
- забезпечення продуктами харчування, предметами та виробами особистої гігієни, санітарно-гігієнічними товарами та засобами догляду, одягом, взуттям та іншими предметами першої необхідності;
- транспортні послуги.

Департамент адресної допомоги впровадив Державний стандарт соціальних послуг "Натуральна допомога". Відповідно до індивідуальних потреб одержувачів для кожного громадянина складено індивідуальний план надання соціальних послуг.

Основним завданням відділу адресної допомоги є надання соціальної підтримки громадян для забезпечення ним гідного існування, задоволення життєво важливих та першочергових потреб, вирішення проблем соціального, побутового, матеріального характеру, у тому числі із залученням до співпраці неурядових організацій. .

За перший квартал 2024 року на обліку у відділі організації, яка надає адресну грошову допомогу, перебуває 888 осіб, із них 218 осіб мають статус вимушених переселенців. За звітний період до відомства звернулося 1030 одержувачів соціальних послуг із територіального центру, яким було надано 2150 соціальних послуг «у натуральній формі».

Комплексне фізичне та психологічне обстеження бенефіціарів проводилося протягом першого півріччя 2024 року. Експеримент проходив у три етапи: пілотне дослідження, під час якого з'ясувалося стан адаптації людей

похилого віку до умов життя; констатуючий етап полягав у вивченні рівня адаптації людей похилого віку до умов нового соціального середовища та виявлення найбільш ефективних соціально-педагогічних умов адаптації; формуючий етап, який передбачав перевірку ефективності використання запропонованих форм та методів роботи. Головним у формуючому експерименті було досягнення поставленої мети – адаптації людей похилого віку до нового соціального середовища за допомогою включення та активної участі людей похилого віку в запропонованих формах праці з цільовою установкою на розвиток адаптаційних можливостей. Кожен етап експерименту передбачав активізацію позицій щодо вирішення цієї проблеми та бажання брати участь у реалізації експериментальної програми.

В експериментально-дослідницькій роботі взяли участь 100 одержувачів допомоги. Це були особи від 60 до 80 років, їхній фізичний стан дозволяв взяти участь у експерименті. У ході пілотного дослідження було використано низку стандартизованих соціально-педагогічних та психологічних методів, які дозволили виявити реальну картину адаптації людей похилого віку до умов нового соціального середовища: метод діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда, метод вивчення тривоги Ч. Спілберга, метод виявлення потреби у спілкуванні, метод діагностики рівня суб'єктивного почуття самотності Д. Рассела та М. Фергюсона, метод «Виходу із важких життєвих ситуацій», а також комплекс власних методів [5, с. 67].

Встановлено, що на початку експериментальної роботи у людей похилого віку спостерігалися значні порушення в емоційній, мотиваційній та особистісній сферах. Зокрема, поряд із низькою самооцінкою та зниженням адаптаційних можливостей спостерігалася досить виражена тривожність (55,7%).

Загалом на етапі пілотного дослідження було встановлено, що 75% одержувачів допомоги погано адаптувалися до нового соціального середовища.

На підставі викладених положень виникла необхідність визначити етапи входження літньої людини в нове соціальне середовище, суть яких полягає в

наступному: 1) етап ознайомлення – людина похилого віку знайомиться з навколишнім середовищем (макросередовищем) і навколишні люди (мікросередовище). На цьому етапі накопичуються знання про роботу установи, її режим, правила; 2) стадія ситуаційної дезадаптації обумовлена тим, що літня людина потрапляє в нове, невластиве для неї середовище: все сприймається як чуже і викликає у неї психологічну напругу, що призводить до дезадаптації; 3) стадія початкової взаємодії – людина похилого віку прагне налагодити перші спроби вступу в комунікативну діяльність, знайти коло однодумців; 4) стадія сумісності – цьому етапі простежується процес збігу вимог суб'єкта (літнього людини) з вимогами довкілля [11, с. 96].

Адаптація людини похилого віку до умов нового соціального середовища (геріатричного пансіонату) базується на механізмах, що відображають багатогранність соціальних процесів у цій установі. Зокрема до таких механізмів належать: 1) активність – цей механізм базується на таких компонентах, як спілкування, робота, навчання. Вони дозволяють забезпечити повну інклюзивність та активну адаптацію особистості до нового соціального середовища; 2) спілкування – потреба у спілкуванні важлива жителів соціальних установ. Метою цього механізму є розширення спектру соціальних цінностей та їх засвоєння за активної співпраці з іншими індивідами; 3) самосвідомість особистості, що засвідчує, що відбувається формування та усвідомлення особистістю своєї приналежності до соціального середовища, в якому він знаходиться, та своєї ролі в ньому. При цьому встановлено, що адаптацію суб'єкта життєдіяльності необхідно розглядати як цілісну систему механізмів, що функціонує: діяльності, спілкування, самосвідомості. Доведено, що це багатовимірний процес активного розвитку особистості, що протікає в об'єктивно-суб'єктній формі та заснований на активній чи пасивній адаптації та взаємодії із соціальним середовищем [33, с. 375].

У ході пілотного дослідження були виявлені зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на процес адаптації літньої людини, які розділені на дві групи: фактори, що сприяють успішній адаптації літньої людини до нового

середовища існування (попередження негативного ставлення до інтернатів, запобігання соціальним деприваціям, навчання конструктивному гармонійно організованому з соціально-педагогічної точки зору дозвілля, залучення літніх людей у суспільно корисну діяльність, створення умов підтримки контактів із зовнішнім світом); а також фактори, що ускладнюють адаптаційний процес мешканців будинку-інтернату (недолік інформації в догоспітальному періоді, відсутність психологічної готовності до зміни способу життя, недостатньо враховуються індивідуально-психологічні особливості, обмежена зайнятість людини похилого віку, усунення від вирішення важливих завдань, залежність мешканців від ліків, несумісність з мікрогрупою, певне обмеження побутового комфорту та, що найгірше, психологічне усвідомлення приреченості перебування в пансіонаті).

2.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення процесів соціальної адаптації людей похилого віку соціалізації в умовах

Існуюча модель надання соціальних послуг характеризується бюрократизацією та вимагає подальшої децентралізації, яка передбачає посилення ролі територіальних громад, деінституціоналізації та їх територіальне розширення до місця проживання громадян. Децентралізація також передбачає дотримання принципу субсидіарності, реалізація якого дозволяє максимально наблизити процес ухвалення важливих управлінських рішень до громадян. Органи місцевого самоврядування краще інформовані про потреби в соціальних послугах на місцях, тому їх надання буде більш адекватним і орієнтованим на індивідуальні потреби місцевих жителів, а кошти, що виділяються державою, краще розподілятимуться, ефективніше і раціональніше використовуватися [20, с. 420].

Одним із основних стратегічних напрямів реформування системи соціального обслуговування є розробка та впровадження методик та методів оцінки індивідуальних потреб користувачів соціальних послуг. При такому підході основна увага приділяється потребам клієнта, його активної позиції в

оцінці, самовизначенню через розвиток сильних сторін і т. д. загальні погляди на важливість вивчення потреб людини як її «особистої концепції».

Але через фінансову неспроможність більшості місцевих бюджетів сьогодні в Україні залишилося лише 9 таких будинків, у яких проживає близько 700 осіб, або 1% від загальної кількості людей похилого віку, які проживають у стаціонарних установах соціального обслуговування. Сьогодні немає сумнівів у тому, що європейський шлях розвитку є державним пріоритетом для України, а європейські держави (наприклад, Німеччина, Швеція, Австрія) є добрим прикладом верховенства громадянського суспільства та соціально орієнтованої економіки. Будь-який економічний, технічний, соціальний, культурний розвиток та пов'язані з ним труднощі ставлять нові завдання перед будь-якою окремою країною та світом загалом та відкривають нові перспективи. Європейські країни, щоб створити такі перспективи, оптимально реалізувати свій потенціал і вирішити проблеми, що виникають у зв'язку з цим, орієнтуються на інновації в різних галузях.

Основні труднощі, як вважає більшість авторів (наприклад, Єрусланова Р., Альперович В. і Демидова Т.), пов'язані з неможливістю продовжувати самостійне та активне життя в літньому віці, що спричинено насамперед припиненням або обмеженням трудової діяльності, перегляд ціннісних орієнтирів, самого способу життя та спілкування, а також виникнення різних труднощів як у соціальному та побутовому житті, так і в психологічній адаптації до нових умов [23, с. 160]. Підвищена соціальна вразливість людей похилого віку пов'язана і з економічними факторами: невеликими пенсіями, низькими можливостями працевлаштування. Розвиток соціального захисту населення спричинило активну нормотворчу діяльність у цій сфері.

Враховуючи сучасні проблеми людей похилого віку, на жаль, доводиться констатувати, що рівень соціальної роботи та система психологічної підтримки, що діє сьогодні в Україні соціальних служб, не можуть вирішити той шквал проблем, які супроводжують життя цієї категорії українського суспільства.

Підтримці високої життєздатності і працездатності людини як і літньому, і у похилому віці сприяє ряд компонентів: рівень освіти, рід занять, зрілість особистості тощо.

Люди, які досягли післяпенсійного віку, відмовляючись від активного життя, найчастіше беруть на себе нав'язані суспільством ролі, тим самим опосередковано підтверджуючи очікування, які суспільство покладає на людей похилого віку. Ці очікування засновані не на реальних фактах, а на застарілих уявленнях про період пізньої дорослості виключно як про час регресу та занепаду та розглядають інтелектуальні та соціальні можливості людей похилого віку через призму їхнього віку [24, с. 79].

Збільшення кількості людей похилого віку в сучасному суспільстві та збільшення тривалості їхнього життя потребує підвищеної уваги до цієї категорії громадян та вирішення різних проблем, пов'язаних з їхнім життям, а саме: збільшення хронічних та психічних захворювань, а отже, і періоду їхнього безпорадного існування; проблеми соціального і психологічного характеру тощо. Проте як сучасна практика, і наукові дослідження доводять, що з реальних способів забезпечити людині гідну старість є організація ефективної соціальної роботи. Аналіз науково-методичної літератури показує, що проблемі підвищення ефективності соціальної роботи з людьми похилого віку приділяється велика увага фахівців. Але, незважаючи на значну активність фахівців у цій галузі, питання правильної організації соціальної роботи у спеціальних установах для людей похилого віку досі залишається не до кінця вирішеним. Ритм старіння істотно залежить від способу життя людей похилого віку (частіше пенсіонерів), їх становища в сім'ї, рівня життя, умов праці, соціальних і психологічних факторів. Для того щоб працювати з людьми похилого віку, необхідно знати їх соціальний статус (минулий і сьогодення), психічні особливості, матеріальні та духовні потреби, і в цій роботі спиратися на науку, дані соціологічних, соціально-психологічних та інших видів досліджень.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз останніх досліджень та основних підходів до вивчення змісту та сутності адаптації в різних її розуміннях дав змогу встановити, що: 1) сучасне розуміння сутності адаптації в науковій літературі можна сформулювати як: впливає: це процес бажаного чи вимушеного входження в будь-яку сферу діяльності індивіда, успішність якого залежить від ступеня відповідності умов можливостям організму і психіки людини; 2) змістом адаптації є поступове набуття узгодженості між середовищем (біофізичним і соціальним) і особистістю за допомогою певного взаємовпливу; 3) ефективність процесу адаптації багато в чому залежить від взаємозалежності і взаємодоповнюваності біофізіологічних особливостей адаптанта, екологічної обстановки в країні, психічних властивостей працівника, його психічного стану, психологічних реакцій на стрес, особливостей професійної діяльності, кваліфікація та культура людини, технологічний, науковий та інформаційний розвиток суспільства

Таким чином, у науковій літературі існують різні підходи до дослідження проблем соціальної адаптації, що в свою чергу призвело до різного визначення сутності поняття «соціальна адаптація». Зміст соціальної адаптації значно ширший у змісті стосунків за схемою «вплив-реакція». Основною якістю соціальної адаптації є її адекватність у відображенні прямого та опосередкованого впливу соціального та природного середовища, яке зазнало значних змін у зв'язку з трансформацією суспільства. Якби зникла цілеспрямованість соціальної адаптації, її головна істотна властивість, соціальна адаптація зводилася б до звичайної залежності між стимулом (новими властивостями середовища) і реакціями адаптанта на них. Водночас соціальна адаптація є досить складним, структурованим явищем, що охоплює всі сутнісні (фізичні та духовні) сили особистості, яка не лише реагує на зміни середовища, а й своєю адаптаційною діяльністю змінює саме середовище.

Ми розглянули теоретичні положення впровадження соціальних послуг для людей похилого віку. Соціальна робота з людьми похилого віку багатогранна і

багатогранна. Він торкається таких сфер життя, як організація дозвілля, подолання криз, здоров'я, фінанси, і в нашій країні. допомога та догляд у стаціонарних закладах Міністерства праці та соціальної політики України; соціальна робота з людьми похилого віку в територіальних центрах та відділеннях денного перебування; соціальний супровід та догляд; соціальна допомога, соціальне забезпечення, тобто створення необхідних матеріальних і фінансових умов для підтримки нормальної життєдіяльності

Ми визначили провідні аспекти потреб і проблем літніх людей. Старість, як останній етап онтогенезу людини, визначається як генетично обумовлений процес старіння, що проявляється в інволюційних змінах організму і психіки, ослабленні їх функціонування. У період старості розвиток особистості визначає її психічне здоров'я та функціонування. Особистість людини в літньому віці визначає прагнення людини інтегрувати своє минуле, сьогодення і майбутнє, зрозуміти зв'язок між подіями власного життя. Реалізації цього прагнення сприяє успішне вирішення вікових криз і конфліктів, розвиток адаптаційних властивостей особистості. У період похилого віку в людини розвиваються нові сторони життя: збереження сенсу життя, орієнтація на відпочинок, відсутність довгострокової перспективи, зосередженість на минулому і сьогоденні, прийняття факту скінченності власного життя. , готуючись до смерті, усвідомлюючи обов'язок передавати життєвий досвід молодому поколінню. Найкраща стратегія життя для людей похилого віку – залишатися активними якомога більше, щоб забезпечити відчуття задоволення життям. При відсутності істотних проблем зі здоров'ям, наявності матеріального благополуччя і злагоди в сім'ї багато живуть щасливою старістю. : 1) сучасне розуміння сутності адаптації в науковій літературі можна сформулювати як наступне: це процес бажаного або вимушеного входження в будь-яку сферу діяльності особистості, успіх якого залежить від ступеня відповідності умовам можливостей людського тіла і психіки; 2) змістом адаптації є поступове досягнення узгодженості між середовищем (біофізичною та соціальною) та особистістю за допомогою певного взаємного впливу; 3) ефективність адаптаційного процесу багато в чому залежить від взаємозалежності і

взаємодоповнюваності біофізіологічних особливостей адаптера, екологічної обстановки в країні, психічних властивостей працівника, його психічного стану.

Вивчіть основні форми та методи соціальної роботи з людьми похилого віку в Україні. В Україні прийнято надавати адресну соціальну допомогу, невідкладну соціальну допомогу, бригадну соціальну допомогу тяжкохворим. У свою чергу, інформаційна соціальна допомога надається людям похилого віку, які переживають особливо важкий життєвий період. У цьому випадку людей похилого віку відвідують соціальні працівники і надають необхідну соціально-психологічну або побутову допомогу. У соціальній роботі з людьми похилого віку вирішуються такі завдання: попередження причин проблем літніх людей; сприяння практичної реалізації прав та законних інтересів, надання можливостей для самореалізації людей похилого віку та запобігання соціальної ізоляції; збереження рівності та облік можливостей людей похилого віку при отриманні соціальної допомоги та послуг; диференціація підходів до вирішення проблем різних груп людей похилого віку на основі обліку соціальних факторів ризику; виявлення індивідуальних потреб літніх людей у соціальній допомозі та послугах; орієнтація на надання соціальних послуг із пріоритетом допомоги людям похилого віку.

Ми з'ясували проблеми та перспективи надання соціальних послуг людям похилого віку в Україні. Тенденція зростання кількості людей похилого віку в Україні потребує кардинальних змін у соціальній політиці щодо цієї, найбільш ефективної. Тепер, за умов початку ринкової економіки. Одним із головних актуальних завдань сучасного суспільства є створення умов для гідного життя людей похилого віку, які зараз становлять п'яту частину населення України. При організації соціальної роботи з людьми похилого віку необхідно враховувати всю специфіку їх соціального статусу не тільки в цілому, а й соціальні можливості, окремі регіональні та інші особливості життя. Соціальна робота має бути спрямована на підтримку, захист, допомогу, супровід та догляд за літніми людьми.

Схожість

Джерела з Інтернету

737

2	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/45381/1/%d0%a4%d0%9b%d0%a1%d0%9a_2020_231%d0%b7_%d0%86%d0%b2	14 джерел	3.45%
3	https://zavantag.com/docs/2053/index-26469-1.html	15 джерел	1.93%
4	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/60943/1/%d0%a4%d0%9b%d0%a1%d0%9a_2023_231_%d0%a1%d0%ba%d1%83%d1%8...		2.04%
6	https://kzdocs.docdat.com/docs/index-54460.html?page=67	2 джерела	1.38%
8	https://www.msp.gov.ua/projects/749		1.28%
9	https://fspu.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/%D0%AE%D1%80%D1%94%D0%B2-%D0%86.%D0%90..pdf	5 джерел	1.06%
10	http://vmurol.zt.ua/ZBIRNYK%2022.03.2019.pdf	24 джерела	1.02%
12	https://docplayer.net/48767391-Osoblivosti-adaptaciyi-lyudey-pohilogo-viku-do-umov-novogo-socialnogo-seredovishch	6 джерел	0.83%
14	https://www.msp.gov.ua/projects/797/?PrintVersion=		0.79%
15	https://fspu.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D0%A1%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE	9 джерел	0.76%
16	http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/28583/1/Morozovych.pdf		0.73%
17	http://vmurol.zt.ua/20180423_1020.pdf	12 джерел	0.71%
18	https://library.udpu.edu.ua/library_files/soc_robota_soc_osvita/2018_1/5.pdf	2 джерела	0.69%
19	https://ua-referat.com/%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97_%D1	11 джерел	0.66%
20	https://www.khm.gov.ua/uk/file/112579/download?token=Rn7sigi3	15 джерел	0.65%
21	https://enpui.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41300/Sotsialni%20zaklady%20Ukrainy.pdf?isAllowed=y&sequ	8 джерел	0.64%
22	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/27527/1/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%8C%D0%BE.pdf	4 джерела	0.63%
23	http://kb-mr.org.ua/wp/wp-content/uploads/2018/03/%E2%84%9635-%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1	16 джерел	0.63%
24	http://illintsi-rada.gov.ua/userfiles/Documents/Proektu_rishen/5.7/17.pdf		0.63%
25	https://diplomba.ru/work/114633	2 джерела	0.62%

26	https://dspace.lgpu.org/bitstream/123456789/516/1/5Np5.pdf	0.62%
28	https://revolution.allbest.ru/sociology/00977205_0.html	0.6%
29	https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/%D0%92%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D1%82%D1%80%	5 джерел 0.6%
30	http://yuzhny.gov.ua/uploads/files/2017-08/1502405484_polozhennya_pro_kzctso_yumr_odes_koi_obl-1.pdf	6 джерел 0.6%
31	https://zp.edu.ua/uploads/dept_s&r/2019/conf/1/TN_2019_FSN.pdf	0.59%
32	https://www.doccity.com/ru/kursova-robota-formi-ta-metodi-socialnoi-roboti-z-lyudmi-pohilogo-viku/7266781	0.58%
33	https://subj.ukr-lit.com/socialna-robota-tyuptya-l-t-socialna-robota-z-lyudmi-poxilogo-viku	9 джерел 0.44%
35	http://myrgorod.pl.ua/page/sotsialna-polityka/tertsentr-sotsialnogo-obslugovuvannja	14 джерел 0.56%
36	https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2018/%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%	22 джерела 0.53%
37	http://www.oda.te.gov.ua/shumska/ua/catalog/item/51063.htm	0.52%
38	http://shevrada.dp.ua/wp-content/uploads/2016/09/d.13-tertsentr_new.doc	3 джерела 0.52%
39	https://enpui.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42048/Holubenko_dis.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.51%
40	http://megalib.com.ua/content/2731_54_Socialna_robota_z_ludmi_pohilogo_viky.html	5 джерел 0.5%
41	https://myreferatik.in.ua/work/8140253/tehnologii-social-noi-roboti-teritorial	0.5%
42	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5805/1/6069_IR.pdf	0.25%
43	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Conf_Innovac_potencial_PIEP_17_T2.pdf	0.47%
44	https://portal.nvrada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/724_2022-1.doc	0.46%
46	http://vugledar-rada.gov.ua/index.php/dokumenti/rishennya-miskoji-radi/1183-21-10-2016-7-9-13-pro-zatverdzhennya-polozhe...	0.45%
47	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34705/1/dis_dzhuhan.pdf	0.31%
48	http://studscientist.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/89/107	2 джерела 0.44%
49	https://ua-referat.com/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8_%D1%96_%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8_%D1%96_%D0%BF%D0%...	4 джерела 0.44%
50	https://perviydoc.ru/v15199/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D1%96_%D0%BF%D0%...	0.44%

52	https://vdocuments.mx/18-19-2016-f-f.html	7 джерел	0.42%
53	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/2018/2_2018_Zb_molodih_vchenih_HIST.pdf	16 джерел	0.42%
54	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/55386/1/monogr_disert%20Dzhuhan%20R2.pdf		0.34%
56	http://myrgorod.pl.ua/page/sotsialna-polityka/sotsialnij-zahist-naselennja	3 джерела	0.4%
57	http://www.zhim.org.ua/magazine/visnyk_1_6_2014.pdf		0.39%
58	https://studizba.com/files/show/doc/156460-1-142789.html	2 джерела	0.39%
59	http://dspace.ltsu.org/bitstream/123456789/421/1/Np6%D0%92.pdf	2 джерела	0.39%
60	https://chernigiv-rada.gov.ua/storage/files/03/13/09/09/fc7e22a6a9ed0f4f5352b16612f40733.doc	3 джерела	0.39%
61	https://ksptsr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/71/2021/11/%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%98_%D0%94%D0%9E_%D0%...		0.37%
63	https://studopedia.net/4_44472_zavdannya-napryami-ta-printsipi-sotsialnoyi-roboti-z-lyudmi-pohilogo-vlku.html		0.37%
64	https://ua-referat.com/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%...	3 джерела	0.36%
65	https://dspace.bdpu.org/xmlui/bitstream/handle/123456789/242/Horetska%20O.%20Herontopsykholohiya.pdf?isAllowed=y&...		0.35%
66	https://sociostudios.vnu.edu.ua/index.php/socio/article/download/205/179	3 джерела	0.35%
69	http://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/2682/document.pdf		0.34%
70	http://myrgorod.pl.ua/page/sotsialna-polityka/sotsialnij-zahist-naselennja?action=results&poll_ident=7		0.34%
71	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Molod_osvita_nauka_duhovnist/molod20_3_2020.pdf		0.34%
72	http://eprints.zu.edu.ua/31447/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_2020.pdf	4 джерела	0.33%
74	http://www.ndu.edu.ua/storage/2020/zbirnyk_tez_2020_psycho.pdf	7 джерел	0.2%
75	http://geum.ru/next/art-190003.php	2 джерела	0.31%
76	http://issues-culture-knukim.pp.ua/index.php/2227-6246/article/download/162108/161076/354049	10 джерел	0.29%
77	https://ua-referat.com/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D...		0.28%
78	https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B...		0.28%

80	https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20EpeI_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf	0.27%
81	http://volnovakha.dn.gov.ua/pro-utvorenniya-terytorialnogo-tsentru-sotsialnogo-obslugovuvannya-nadannya-sotsialnyh-poslug-	0.27%
82	https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%A2%D1%83%D0%BF%D0%B8%D1%86%D1%8F-%D0%9D	5 джерел 0.27%
84	http://nvp.loga.gov.ua/sites/default/files/golova-acts/rozp._gol._rda_no_561_vid_02.12.2020.pdf	0.26%
85	http://pnv.in.ua/images/Magazine/3_2017.pdf	5 джерел 0.26%
86	https://ua-referat.com/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D...	0.26%
87	http://www.yurii.ru/ref11/rl-2002987.php	0.26%
89	http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13398/1/%d0%a2%d0%b5%d0%be%d1%80%d0%b5%d1%82%d0%b8%...	0.25%
90	http://illintsi-rada.gov.ua/userfiles/Documents/Proektu_rishen/5/10.pdf	0.24%
91	http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/23499/2017%20%D0%A1%D0%BE%D1%86.%20%D1%80%D0%B0%D	2 джерела 0.24%
92	https://65f9e75c-bd0c-4fc5-8538-973aa1fc3db8.filesusr.com/ugd/6235c0_5dca69a7acd24f7281c6717ab5c1cebd.pdf	0.24%
93	http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1500/1/%d0%9a%d1%80%d0%b8%d0%b2%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%...	0.24%
94	http://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/4852/1/sosialgerontology.pdf	4 джерела 0.23%
95	http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3972	0.23%
96	https://i-soc.com.ua/assets/files/journal/specrada/dis_kukhta.doc	0.22%
99	https://ua-referat.com/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D...	0.22%
100	http://rkr.nucz.edu.ua/images/263/bak/2020/Pankov.pdf	0.22%
101	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6064/Aktualni-problemy-sotsialnoi-roboty-dosvid-i-perspektyvy-m...	0.21%
102	https://repository.spu.edu.ua/bitstream/123456789/9193/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87-%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%...	0.21%
103	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/28396/4950%20%D0%9c%D0%B5%D1%82%D0%be%D0%b4%20%D0%B2%D0%...	0.21%
104	http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/36779/1/Khlivniuk_Kulava_Social_work.pdf	2 джерела 0.21%
105	https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%B...	0.21%

106	http://www.romny-mcss.edukit.sumy.ua/Files/downloads/0623498_4D11D_semigina_t_v_griga_i_m_ta_in_vvedennya_u_socialnu...	0.21%
107	http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/18213	4 джерела 0.2%
108	http://avdeevka.dn.ua/joomla/files/2013/march/2614-app1.doc	0.2%
109	http://repository.gnpu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1507/%d0%9a%d0%b0%d1%80%d0%bf%d0%b5%d0%bd...	14 джерел 0.2%
110	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/55687/1/%d0%9f%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d1%96%d0%ba...	0.08%
112	http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/19675/%d1%81.%20137-141.pdf?sequence=1	0.19%
115	http://www.pui.if.ua/sites/default/files/material/ebook/3.pdf	0.19%
116	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/2018/1_2018_Zb_molodih_vchenih_HIST.pdf	0.18%
117	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4302/Opaliuk-T.L.-Osnovy-profesiinoi-maisternosti-v-sotsialnii-sfe...	0.18%
118	http://romny-mcss.edukit.sumy.ua/Files/downloads/0403253_2F846_tyuptya_l_t_ivanova_i_b_socialna_robota_teoriya	2 джерела 0.06%
119	https://vstup.puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/dzv-pz-a-m.pdf	7 джерел 0.18%
120	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/%D0%94%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA-4.pdf	8 джерел 0.18%
121	https://www.msp.gov.ua/documents/5999.html?PrintVersion=%3FPrintVersion	2 джерела 0.18%
123	http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13712/1/8slozanska_monogr.pdf	2 джерела 0.16%
125	https://pl.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D...	0.15%
127	http://lib.ndu.edu.ua:8080/dspace/bitstream/123456789/3428/1/%d0%9c%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0...	0.15%
128	http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/9193/1/%d0%9d%d0%b0%d0%b2%d1%87-%d0%bc%d0%b5%d1%82%d...	0.15%
129	http://alma-mater.luguniv.edu.ua/magazines/visnyk/8_2010_ped.pdf	0.09%
130	https://dspace.lgpu.org/bitstream/123456789/2208/2/Np6.pdf	0.15%
132	http://kidmu.com.ua/images/news/2017-2018/05-23/tez-23-24.05.2018.pdf	3 джерела 0.15%
133	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/2020/161220-1.pdf	25 джерел 0.15%
135	http://nikopol-mrada.dp.gov.ua/pbinf/proektNMR/4451.doc	0.14%

136	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4194/%d0%a4%d0%b0%d0%b1%d0%b5%d1%80%20%d0%9b.%d0...	0.14%
137	http://dglib.nubip.edu.ua/bitstream/123456789/9302/1/%d0%a7%d0%b5%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c_%d0%bd%	28 джерел 0.14%
139	https://www.referat911.ru/Sociologiya/osoblivost-socalno-roboti-z-ljudmi/257230-2547270-place2.html	0.13%
140	https://ua-referat.com/%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D...	0.13%
146	https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/4879/document.pdf	0.12%
147	http://websystem.kotovsk-city.gov.ua/index.php/informatsina-baza-vikonkomu/126-proekti-rishen-miskoji-radi/2310-proekt-ri...	0.12%
148	https://pdfslide.tips/documents/18-19-2016-f-f.html	5 джерел 0.12%
149	http://dvurrada.kh.ua/images/rishennya_sesiy/05sesiya07skl/104.pdf	2 джерела 0.12%
150	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1637/1/1555_IR.PDF	0.12%
151	http://buryn-rda.gov.ua/index.php/2012-03-13-16-48-54/2012-03-13-16-54-52	5 джерел 0.12%
152	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/5887/1/%d0%97%d0%b2%d1%96%d1%82%20%d0%bf%d1%80%d0%	3 джерела 0.12%
153	http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/30024/1/Konf_Strategii.pdf	2 джерела 0.12%
154	http://www.neuch.ru/referat/154335.html	23 джерела 0.11%
155	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/2020/5_2020_Zb_molodih_vchenih_HIST.pdf	3 джерела 0.11%
156	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6860/1/dufenuk_1.pdf	2 джерела 0.11%
157	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Molod_osvita_nauka_duhovnist/Tezi_Molod_osvita_P_III_2014.pdf	0.1%
158	http://polpoz.ru/umot/auki-ukrayini-ministerstvo-ohoroni-zdorovya-ukrayini-sumsekij	16 джерел 0.1%
159	https://www.inforum.in.ua/docs/201505180905450.pdf	2 джерела 0.1%
160	https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/33767.pdf	21 джерело 0.09%
161	http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/10657/1/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B...	6 джерел 0.09%
162	http://5fan.ru/wiejob.php?id=82785	0.09%
163	https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/de54c69c-c6cd-4264-b7c0-d996bafb55d0/content	0.09%

164	http://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/Visnovok_pro_naukovu_noviznu_Dmitrenko_N_A_.pdf	10 джерел	0.09%
165	http://diplomforum.ru/pda/t-38395.html	5 джерел	0.09%
166	https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/9e68a5ef-fc9a-4c05-ad49-5f25846e5f4e/content	5 джерел	0.08%
167	https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8483/%d0%a7%d0%b0%d1%81%d1%82%d0%b8%d0%bd%d0...		0.08%
168	http://kursak.net/analiz-pributkovosti-pokaznikiv-rentabelnosti-ta-sposobi-%d1%97x-pidvishhennya-v-agrarnomu-pid	16 джерел	0.08%
169	https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3120/1/%d0%ba%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%84%d1%9	5 джерел	0.08%
170	https://elib.nakkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5442/%d0%9c%d0%90%d0%93%d0%86%d0%a1%d0%a2%d0	8 джерел	0.08%
171	http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7296	7 джерел	0.08%
172	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/13024/Koptiaeva_FBP_2020.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.08%
173	https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2016/16knbez_002.pdf		0.08%
175	http://lib.iitta.gov.ua/707571/8/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%8	13 джерел	0.08%
177	http://btie.kart.edu.ua/article/download/300210/292547	2 джерела	0.08%
178	https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/9c66dd5f-760f-4425-91e4-7bc4d1506738/content	7 джерел	0.08%
179	http://lib.iitta.gov.ua/107240/1/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D...		0.08%
180	http://teplyk.com.ua/index.php?option=com_content&view=category&id=201&Itemid=312	16 джерел	0.08%
181	http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/26/26_2020.pdf		0.08%
182	https://docs.dtkk.ua/doc/z1329-13	7 джерел	0.07%
183	http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2700/1/%D0%9A%D0%B0%D1%81%D1%8C%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0...		0.07%
184	https://ua-referat.com/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D1%82%D0	2 джерела	0.07%
185	https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/visn/n18.pdf	5 джерел	0.07%
186	http://www.yurii.ru/ref11/rl-1998892.php	3 джерела	0.07%
187	https://ua-referat.com/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%B3%D0%B5%D1%80%D...		0.07%

212	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/47891/1/%d0%93%d1%80%d0%b5%d1%86%d0%b0%20%d0%a1.%d0%9c.%...	0.06%
213	https://revolution.allbest.ru/law/01204441_0.html	2 джерела 0.06%
214	http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14646/2/Monograph.pdf	7 джерел 0.06%
215	https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%94%D1%96%D0%BE%D1%80%D0%B4%D1%96%D1%86%D0%B0...	0.06%

Джерела з Бібліотеки

91

1	Студентська робота	ID файлу: 1015722352	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	3.46%
5	Студентська робота	ID файлу: 1015221381	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	4 Джерела 1.88%
7	Студентська робота	ID файлу: 1016155070	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	51 Джерело 1.28%
11	Студентська робота	ID файлу: 1013143559	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело 0.91%
13	Студентська робота	ID файлу: 1011552528	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.82%
27	Студентська робота	ID файлу: 1013803176	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.62%
34	Студентська робота	ID файлу: 1004245824	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.57%
45	Студентська робота	ID файлу: 1004245802	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.46%
51	Студентська робота	ID файлу: 1004245777	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.43%
55	Студентська робота	ID файлу: 1016159620	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело 0.4%
62	Студентська робота	ID файлу: 1015946441	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.37%
67	Студентська робота	ID файлу: 1004245827	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.34%
68	Студентська робота	ID файлу: 1015691091	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.34%
73	Студентська робота	ID файлу: 1010762864	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.07%
79	Студентська робота	ID файлу: 1016041381	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 Джерело 0.28%
83	Студентська робота	ID файлу: 1009990390	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.21%
88	Студентська робота	ID файлу: 1010999907	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.26%

97	Студентська робота	ID файлу: 1011552519	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.22%
98	Студентська робота	ID файлу: 1013088543	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.22%
111	Студентська робота	ID файлу: 1004245825	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.19%
113	Студентська робота	ID файлу: 1013198141	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.19%
114	Студентська робота	ID файлу: 1011481922	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.19%
124	Студентська робота	ID файлу: 1015634856	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.15%
126	Студентська робота	ID файлу: 1016118097	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.15%
131	Студентська робота	ID файлу: 1014301462	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.07%
134	Студентська робота	ID файлу: 1016024762	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.14%
138	Студентська робота	ID файлу: 1015866983	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.14%
141	Студентська робота	ID файлу: 1015950573	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.13%
142	Студентська робота	ID файлу: 1015763933	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.13%
143	Студентська робота	ID файлу: 1016106999	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.13%
144	Студентська робота	ID файлу: 1016043351	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.13%
145	Студентська робота	ID файлу: 1014830563	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.13%
190	Студентська робота	ID файлу: 1014959113	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.07%
204	Студентська робота	ID файлу: 1016125182	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.06%

Цитати

Цитати

12

1 «приспособування організму до потреб конкретних ситуацій»

2 «предмет праці - професійне середовище»

3 «що соціологія, перш за все, покликана розуміти та інтерпретувати поведінку людей і розкривати сенс дій, які їм надають самі люди, шляхом виявлення зв'язку між метою, поставленою індивідами, та наявними у їхньому розпорядженні засобами. досягнення цього. Соціолог був переконаний, що в міру розвитку суспільства люди мислять і діють раціональніше, тому все більше соціальних дій стають більш зрозумілими, передбачуваними, що в кінцевому підсумку призводить до прозоріння»

4 «у суспільстві одночасно діють дві тенденції. По- перше, це пристосування (спосіб дії) до існуючих умов (адаптація). По-друге, це бажання їх змінити (спосіб мислення). У певні моменти відбувається їхня «комбінація» — періоди «заціпеніння», що становлять етапи (фази) розвитку цивілізації. Однак людський дух під впливом пристрастей та ілюзій спонукає людину до дії. Це не дозволяє блокувати історичний прогрес за соціальної адаптації: а) матеріальний прогрес - поліпшення умов життя; б) фізичний прогрес - біологічне вдосконалення людського роду; в) інтелектуальний прогрес - розумове та моральне вдосконалення людства»

5 «соціальної адаптації використовується також у теорії еволюції соціальної антропології, де воно використовується або може використовуватися як для вивчення форм органічного життя, так і для вивчення форм соціального життя. Як зазначають вчені, живий організм здатний продовжувати існування тільки в тому випадку, якщо адаптований як до зовнішніх, так і до внутрішніх умов. Внутрішня адаптація залежить від координації різних органів та їх діяльності, завдяки чому різні фізіологічні процеси утворюють безперервно функціонуальну систему, яка підтримує життя в організмі. Зовнішня адаптація - це пристосування організму до середовища, в якому він живе. Відмінність між зовнішньою і внутрішньою адаптацією - це лише спосіб розрізнення двох аспектів системи адаптації, унікальних для всіх організмів одного виду»

6 «процес освоєння та засвоєння індивідом соціальних відносин, норм поведінки та цінностей, що існують у певному суспільстві завдяки матеріальним та духовним компонентам 21 навколишнього середовища. Зміст поняття «соціальна адаптація» розглядається як процес пристосування особистості до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин з соціальними об'єктами, інтеграції особистості до соціальних груп, діяльності з освоєння стабільних соціальних умов і прийняття норм і цінностей нового соціального середовища»

7 «Проте досі немає щодо стійких визначень об'єкта, предмета соціальної педагогіки, однозначного трактування її найважливіших понять. Вчені, аналізуючи новітні дослідження в галузі соціальної педагогіки, констатують, що значна кількість проблем соціальної педагогіки залишаються поза увагою дослідників. Одним із проблемних питань сучасної соціальної педагогіки досі залишається суперечливість термінології, неясність і часто двояке трактування багатьох понять, що не дозволяє дати точну оцінку багатьом новим соціально- педагогічним явищам та процесам»

8 «процес пристосування особистості до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин з соціальними об'єктами, інтеграції особистості в соціальні групи, діяльності з освоєння стійких соціальних умов, прийняття норми та цінності нового соціального середовища»

9 «Соціально-педагогічна адаптація - це процес адаптації особистості до освітнього процесу вищого навчального закладу, активне засвоєння норм, цінностей, особливостей педагогічної професії, набуття навичок та вмінь для майбутньої професійної діяльності, забезпечення припущення нової соціальної ролі, гармонійного входження особистості до системи суспільних відносин»

10 «Серед психологічних передумов, виявлених у всіх вивчених нами установах, найбільш поширеними можна вважати втрату близької людини, супутника життя, а також почуття самотності і страх виявитися зайвим або непотрібним. До особистісних передумов ставляться конфлікти у ній, непорозуміння з родичами. Зокрема, кілька підопічних згадали погану невістку чи зятя, з якими вони часто не могли порозумітися, внаслідок чого їхні діти вирішили перевести батьків до геріатричного будинку»

11 «процеси соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах мають свої особливості і залежать як від життєвого досвіду особистості, так і від зовнішніх обставин, що впливають на ці процеси. Дослідження показали, що особливості соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах залежать, перш за все, від життєвого досвіду кожної людини. Кожна людина потрапляє до цих установ через різні (психологічні, особистісні, соціально-економічні та фізичні) передумови, пов'язані з її життям. У свою чергу, особистий життєвий досвід і зумовлені ним передумови та способи надходження до геріатричних будинків (добровільні, примусові або вимушені) впливають на форму адаптаційних процесів. Тому активно адаптація проходить легше у тих, хто вирішив дожити свої роки у геріатричному закладі добровільно. Однак у тих, хто був змушений це зробити внаслідок зовнішніх передумов, адаптація відбувається пасивно, а отже, набагато складніше. Не менш важливу роль у визначенні особливостей соціальної адаптації людей похилого віку в геріатричних установах відіграють зовнішні обставини. Можна припустити, що добровільне чи примусове надходження літніх людей до геріатричних установ також пов'язане з громадською думкою про можливість або необхідність доживати старість поза домом. Однак підтвердження чи спростування цього припущення можливе у майбутньому шляхом вивчення громадської думки польського та українського суспільства щодо традиції проживання людей похилого віку в геріатричних установах»

12 «законодавчо встановлена державою система принципів, методів, соціальних гарантій, заходів та інститутів, що забезпечують оптимальні умови життя та задоволення потреб населення. Соціальний захист створює гарантії допомоги у разі соціальних ризиків, з якими може зіткнутися будь-який громадянин протягом усього життя: хвороби, інвалідності, травми, старості, втрати годувальника, безробіття, міграції тощо. 2) окремі види колективного забезпечення, метою яких є підтримання благополуччя людей, а також безпосередня допомога людям, які опинилися у 39 важкій життєвій ситуації, запровадження превентивних механізмів, спрямованих на запобігання виникненню таких ситуацій»

Вилучення

Вилучення

2

<http://medicua.org/v-hodi-doslidjennya-bulo-zyasovano-sho-peredumovi-docileno-tip.html?page=11>

0.05%

<https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45022>

0.02%

Вилучення по Бібліотеці акаунту

1

Студентська робота ID файлу: 1016118144 Навчальний заклад: Open International University of Human Developm.. 0.02%